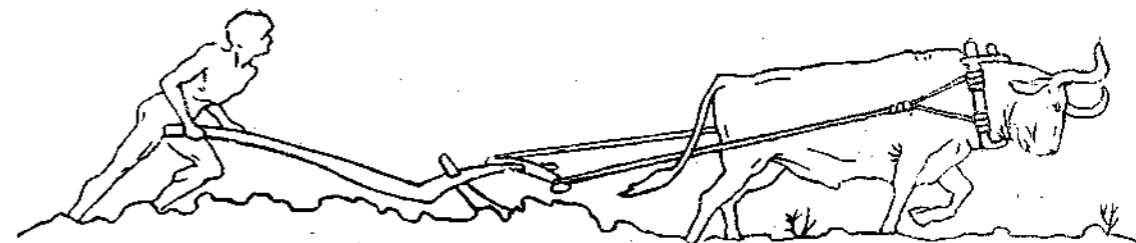

ΛΑΥΟΣ

ΝΕΡΑΪΔΕΣ ΤΟΥ ΠΗΝΕΙΟΥ ΥΠΟ ΘΑΛΕΙΑΣ
ΦΩΡΑ ΚΑΡΑΒΙΑ—ΦΩΤΟΓΡ. ΞΑΝΘΟΠΟΥΛΟΥ

ΠΑΝΔΘΗΝΔΙΑ

ΕΤΟΣ Η' 15 ΦΕ-
ΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1908

ΠΤΩΧΟΠΡΟΔΡΟΜΟΣ¹

ΔΡΑΜΑΤΙΚΗ ΚΩΜΩΔΙΑ ΕΙΣ ΠΡΑΞΕΙΣ ΤΡΕΙΣ

ΠΡΑΞΙΣ ΔΕΥΤΕΡΑ

ΣΚΗΝΗ ΠΡΩΤΗ

Ο κήπος τῆς οἰκίας τοῦ Πτωχοπροδρόμου. Δεξιά, ἡ οἰκία, χαμηλή, με εὐτελεῖς ἐξωτερικόν· δύο παράθυρα καὶ ἡ θύρα. Εἰς τὸ βάθος τῆς σκηνῆς, ἡ θύρα τοῦ κήπου κηκλιδοτή.

ΒΑΡΒΑΡΑ σύζυγος τοῦ Πτωχοπροδρόμου—ΔΟΜΝΙΚΗ κόρη του—ΤΟ ΠΑΙΔΙ ΤΟΥ ΠΤΩΧΟΠΡΟΔΡΟΜΟΥ—Α' ΓΕΙΤΟΝΙΣΣΑ—Β' ΓΕΙΤΟΝΙΣΣΑ—ΜΑΡΙΝΟΣ κρυμμένος ἐπισθεν δένδρου—Εἶτα ΠΤΩΧΟΠΡΟΔΡΟΜΟΣ.

ΒΑΡΒΑΡΑ πρὸς τὸ Παιδί.

Πῶς ἔπεσες, παιδάκι μου; δὲν ἔβλεπες μπρο-
[στά σου;

Α' ΓΕΙΤΟΝΙΣΣΑ φωνασκοῦσα.

Κυρὰ Βαρβάρη, φαίνεται, δὲν εἶσαι στὰ σωστά σου με τόσο δυνατὴ βροχή, με τόσες λάσπες, τόσα νερά...

ΒΑΡΒΑΡΑ

Κυρὰ γειτόνισσα, μούχεις μεγάλη γλώσσα, καταλαβαίνεις;

Α' ΓΕΙΤΟΝΙΣΣΑ

Νά τα μας! τῆς ἔκανα τὴ χάρι νὰ τὸ σηκώσω...

ΒΑΡΒΑΡΑ

Ἐσήκωσες τὸν κόσμον στὸ ποδάρι με τίς φωνές σου.

Α' ΓΕΙΤΟΝΙΣΣΑ

Ἐσήκωσα τὸ γιὸ σου ἀπὸ τὸ βοῦρκο.

ΒΑΡΒΑΡΑ

Καὶ πρέπει τάχατε γι' αὐτὸ νὰ σκούζης σὰν τὸν
[κούρκο;

Β' ΓΕΙΤΟΝΙΣΣΑ πρὸς τὴν Α'.

Κ' ἐγὼ τὸν σήκωσα, κ' ἐγώ. Τὰ χέρια μου ποῦ τῆχα,

ΒΑΡΒΑΡΑ

Τὸ κάτω-κάτω τῆς γραφῆς, μὴ δὲν μποροῦσε τάχα νὰ σηκωθῆ καὶ μόνος του.

ΤΟ ΠΑΙΔΙ κλαίον.

Μποροῦσα.

ΒΑΡΒΑΡΑ πρὸς τὴν Α'.

Βλέπεις; νά το.

Α' ΓΕΙΤΟΝΙΣΣΑ πρὸς τὸ Παιδί.

Γιατί δὲν ἐσηκώθηκες;

ΤΟ ΠΑΙΔΙ

Εἶχα κολλήσει κάτω

στὴ λάσπη.

Α' ΓΕΙΤΟΝΙΣΣΑ πρὸς τὴν Βαρβάρην.

Βλέπεις τὸ λοιπόν;

ΒΑΡΒΑΡΑ

Καὶ πρέπει νὰ φωνάζης;

Α ΓΕΙΤΟΝΙΣΣΑ

Ἄμάθιτ' εἶσαι ἀπὸ φωνές! ὅταν τὸν ξετινάξης τὸν ἄμοιρον τὸν ἄνδρα σου...

ΒΑΡΒΑΡΑ

Καὶ τί σὲ μέλει ἐσένα;

Β' ΓΕΙΤΟΝΙΣΣΑ πρὸς τὴν Α'.

Δὲν πρέπει νὰ κατηγορῆς, γειτόνισσα, τὰ ξένα νοικοκυριά.

¹ Ἐδιδάχθη πρώτην φοράν εἰς τὸ Βασιλικὸν θέατρον τὴν 22 Ἰανουαρίου 1908.

Α' ΓΕΙΤΟΝΙΣΣΑ ειρωνικώς.
Ἡ καλλίτερη! . . .

Β' ΓΕΙΤΟΝΙΣΣΑ πειραχθεῖσα.

Μπᾶ! . . .

ΔΟΜΝΙΚΗ

Σώπα πειά, μητέρα.

Πρὸς τὰς λοιπὰς.

Παύσετε πειά, παρακαλῶ.

ΒΑΡΒΑΡΑ

Δὲν βλέπεis; νύκτα-μέρα
φωνές κι' ἀνακατώματα.

Α' ΓΕΙΤΟΝΙΣΣΑ

Ποιὸς φταίει;

ΒΑΡΒΑΡΑ

Ἡ ἀφεντιά μου;

ΠΤΩΧΟΠΡ. ἐμφανισθεῖς εἰς τὴν θύραν τῆς οἰκίας.

Αἴ! κουρκουσοῦρες, παύσετε' μοῦ πήρατε τ' αὐ-
[τιὰ μου.

ΒΑΡΒΑΡΑ

Σώπα καὶ σύ, πὸν φύτρωσεσ σὸν μανητάρι.

ΠΤΩΧΟΠΡΟΔΡΟΜΟΣ

Πᾶμε,

Βαρβάρα, νὰ ἡσυχάσωμε.

ΒΑΡΒΑΡΑ ἀποτόμως.

Σῦρε!

Α' ΓΕΙΤΟΝΙΣΣΑ

Πῶς τὸν λυπάμαι
τὸν κακομοῖρη!

ΒΑΡΒΑΡΑ δεικνύουσα τὸ Παιδί.

Κύτταξε τὰ ρούχα του πῶς εἶνε!

ΠΤΩΧΟΠΡΟΔΡΟΜΟΣ ἀδιαφόρως.

Λασπώθησαν.

ΒΑΡΒΑΡΑ ἐμπαικτικῶς.

Λασπώθησαν! — Ἀπὸ τὸ πλύνε-πλύνε
τὰ χέρια μου κατήντησαν σὸν τῆς χελάννας! Φρίττει
ὅποιος τὰ βλέπει πῶς ἀλλοιῶς; ἀπὸ τὸ νεροχῦτη
σὸ πλυσταρεῖο.

ΠΤΩΧΟΠΡΟΔΡΟΜΟΣ

Ἄς ἐμάθαινες τὴν κόρη σου νὰ πλένη.

Α' ΓΕΙΤΟΝΙΣΣΑ

Πολὺ σωστά.

ΒΑΡΒΑΡΑ

Τοῦ λόγου σου . . . ἔσο' εἶσαι μαθημένη,
μὰ ἡ κόρη μου εἶνε κόρη μου, κι' ἀπὸ γενεῖα μεγάλη,

ἀπ' τὴ δική μου τὴ γενεῖα' κι' οὔτε ποτὲ θὰ βάλῃ
τὰ χέρια τῆς στὰ σκάμματα.

Πρὸς τὸν Πτωχοπροδρόμον.

Τ' ἀκούς;

ΠΤΩΧΟΠΡΟΔΡΟΜΟΣ

Τ' ἀκούω, μὰ πᾶμε.

Πρὸς τὰς λοιπὰς.

Εὐχαριστῶ, γειτόνισσες. Πολὺ σᾶς ἀγαπᾶμε
ὅλοι μας, κ' ἡ γυναῖκα μου, κ' ἐγὼ καὶ τὰ παιδιὰ μας
κ' οἱ συγγενεῖς μας . . . κ' ὅλοι μας.

Α' ΓΕΙΤΟΝΙΣΣΑ

Κ' ἐμεῖς μὲ τὴν καρδιά μας
σᾶς ἀγαπᾶμε.

ΠΤΩΧΟΠΡΟΔΡΟΜΟΣ

Εὐχαριστῶ. Πηγαίνετε - κι' ἂν πάλι
σᾶς χρειαστοῦμε . . .

Α' καὶ Β' ΓΕΙΤΟΝΙΣΣΑΙ

Πρόθυμες.

ΠΤΩΧΟΠΡΟΔΡΟΜΟΣ

Κανεῖς δὲν ἀμφιβάλλει.

Α' καὶ Β' ΓΕΙΤΟΝΙΣΣΑΙ

Χαίρετε.

ΠΤΩΧΟΠΡΟΔΡΟΜΟΣ

Καλὴ νύκτα σας.

Αἱ γειτόνισσαι ἐξέρχονται.

ΒΑΡΒΑΡΑ τῷ Πτωχοπροδρόμῳ.

Ἄσ' ὅλα τ' ἀνακατεύεις! . . .
Καὶ δὲ μοῦ λές, παρακαλῶ, ποιὸς σοῦπε νὰ κατέβῃς;

ΠΤΩΧΟΠΡΟΔΡΟΜΟΣ μὲ ἀργὴν.

Ποιὸς;

ΒΑΡΒΑΡΑ

Ναί, ποιὸς; ποιὸς σ' ἐμάλεσε νὰρθῆς νὰ δώσης
[γνώμη;

ΠΤΩΧΟΠΡΟΔΡΟΜΟΣ

Δὲν εἶμαι κύριος τοῦ σπιτιοῦ; δὲν λειτουργοῦν οἱ
τοῦ κράτους μέσο' στὸ σπίτι μου; [νόμοι

ΒΑΡΒΑΡΑ

Ποιοὶ νόμοι;

ΠΤΩΧΟΠΡΟΔΡΟΜΟΣ

Οἱ νόμοι ἐκεῖνοι
ποῦ λένε πῶς ὁ σύζυγος . . .

ΒΑΡΒΑΡΑ

Λοιπόν;

ΠΤΩΧΟΠΡΟΔΡΟΜΟΣ

Δικαίει, κρίνει,
καὶ πρέπει νὰ τὸν σέβωνται, νὰ γίνωντ' ὅλοι χῶμα
νὰ τοὺς πατῆ. Κατάλαβες;

ΒΑΡΒΑΡΑ

Μὰ οἱ νόμοι λένε' ἀκόμα
πῶς πρέπει ὁ σύζυγος αὐτὸς νὰ τρέχη, νὰ δουλεύῃ,
νὰ προσπαθῇ, νὰ κόβεται, νὰ ιδρώνῃ, νὰ παλαίβῃ,
νὰ φέρῃ χρημάτων πολλά, νᾶνε πάντα γεμάτο
τ' ἀρμάρι του. Κατάλαβες;

ΠΤΩΧΟΠΡΟΔΡΟΜΟΣ

Μὰ λένε παρακάτω
πῶς ἐξαιροῦνται οἱ ποιηταί.

ΒΑΡΒΑΡΑ

Χαρά στο! Καὶ ποιὸς δμως
σοῦπε νὰ γείνης ποιητῆς;

ΠΤΩΧΟΠΡΟΔΡΟΜΟΣ

Εἶν' ἓνας ἄλλος νόμος
ποῦ δὲν τὸν ξέρεις.

ΒΑΡΒΑΡΑ

Πές μου τον.

ΠΤΩΧΟΠΡΟΔΡΟΜΟΣ ἀλλάσσων ὕφος.

Τὸν ποιητῆ τὸν κάνει
αὐτὸς ποῦ σ' ἔκαν' ὄμορφη καὶ σένα.

ΒΑΡΒΑΡΑ φιλαρσεκουομένη.

Φθάνει, φθάνει,
τίς κολακείες σου δὲν μπορῶ νὰ τίς ἀκούω' παινέσου
μονάχος σου.

ΠΤΩΧΟΠΡΟΔΡΟΜΟΣ

Τὸς' ὄμορφη, ποῦ μ' ὄλες τίς φωνές σου
δὲν ἔπαισα νὰ σ' ἀγαπῶ ποτὲ μου.

ΒΑΡΒΑΡΑ

Μὲ τὸ στόμα
μονάχα.

ΠΤΩΧΟΠΡΟΔΡΟΜΟΣ

Καὶ μὲ τὴν καρδιά καὶ μ' ὅλο μου τὸ σῶμα.

Μὰ πᾶμε νὰ ἡσυχάσωμε' κάνει φοικτὴ ὕγρασία
ἔπειτα, βιάζομαι.

ΒΑΡΒΑΡΑ

Γιατί;

ΠΤΩΧΟΠΡΟΔΡΟΜΟΣ

Θὰ πάω στὴν ἐκκλησία.
Ὅλονκτία καὶ ψαλτικὴ θὰ δώσῃ καὶ θὰ πάρῃ,
μ' ἄρτοκλασία, μὲ κόλυβα... θὰ φάω... θὰ φάω...

ΒΑΡΒΑΡΑ

Λιμάρη!
σὸν νὰ μὴν ἔφαγες ποτέ.

ΠΤΩΧΟΠΡΟΔΡΟΜΟΣ

Πᾶμε.—Πᾶμε, Δομνίκη.

Πρὸς τὸ Παιδί.

Κουνήσου, λασποσκοῦληκο, ποῦ θέλεις δεκανίκι
κι' ἄλλη φορὰ, δταν σοῦρχεται νὰ πέσης, νὰ διαλέξης
νᾶνε τὸ μέρος παστρικό. Καὶ γιὰ νὰ μὴ μὲ μπλέξης
μὲ τίς καλὲς γειτόνισσες—καλές, μὰ τὴν ἀλήθεια!—
μονάχος νὰ σηκῶνέσαι, χωρὶς καμμιὰ βοήθεια.
Τ' ἀκούς;

ΤΟ ΠΑΙΔΙ

Τ' ἀκούω, πατέρα μου.

ΒΑΡΒΑΡΑ

Πᾶμε, παιδί μου.

Εἰσέρχονται εἰς τὴν θύραν τῆς οἰκίας, προπορευο-
μένου τοῦ Πτωχοπροδρόμου. Τελευταία ἀκολουθεῖ ἡ
Δομνίκη, ἡ ὅποια στραφεῖσα βλέπει τὸν Μαρίνον ἐξερ-
χόμενον τῆς κρύπτης του καὶ στέλλοντα φίλημα διὰ
τῆς χειρὸς.

ΔΟΜΝΙΚΗ εἰσερχομένη ἐν ταραχῇ.

Θεέ μου!

ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΟΛΕΜΗΣ

Η ΞΑΝΘΟΥΛΑ¹

«Μ' ἀρέσ' ἡ θάλασσα γιατί μοῦ μοιάζει,
μ' ἀρέσει, σ' ἄκουσα νὰ λές κρυφά,
πότε ἀγριεύεται, βόγγει, στενάζει,
καὶ πότε δλόχαρη παίζει γελᾷ».
«Δὲν εἶν' δλόξανθη σὰν τὰ μαλλιά μου;
Δὲν εἶν' ὁ κόρφος μου σὰν τὸν ἀφρό;
Μέσα στὰ μάτια μου τὰ γαλανὰ μου
δὲν ἔχω κύματα, τάφο, οὐρανό;»
«Μ' ἀρέσ' ἡ θάλασσα γιατί μοῦ μοιάζει
κ' ἄς ἔχη μέσα της κόσμο θεριά...
Μὴ στήν καρδοῦλα μου μὴ δὲ φωλιάζει
ἀγάπη ἀχόρταγη, σκληρὴ φωτιά;»
Κ' ἐγὼ ἔχαιρόμουνα ποῦ χολιασμένη
φαρμάκι μύσταιζες μεσ' ἔς τὴν ψυχὴ,
τὴ ζήλια σου ἔβλεπα ξαγριωμένη
ἔς τὰ χεῖλη σου ἔβραζε κάθε προή.
Τότ' ἐκρεμάστηκα ἔς τὴν τραχηλιά σου
τὴ φλόγα σῶσθουσα μὲ δυνὸ φιλιὰ
τὴν ὄψη ἐβύθισα μὲς ἔς τὰ μαλλιά σου
ἔς τὸν κόρφο σου ἔστησα κρυφὴ φωλιά.
«Κῦμα μου ἀνήμερο, ψυχὴ μου φθάνει.
Μὴ μ' ἀγριεύσεις, πλάγισ' ἐδῶ...
Θάμαι γιὰ σένανε γλυκὸ λιμάνι...
Τί ἀξίζει ἡ θάλασσα χωρὶς γιालό;»

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΙΩΑΝΝΗΝ ΣΤΑΜΑΤΕΛΟΝ

Ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ νεαροῦ αὐτοῦ υἱοῦ

Στὸν πολυτάραχο γιालὸ τοῦ κόσμου μιὰν ἡμέρα
διαβάτης ἀνυπόμονος περνᾷ σὰν τὸν ἀγέρα.
Τὸ πάτημά του ἐφάνηκε ἔς τὸν ἄμμο τὴν ἀγῆ
ἄγριο τὸ κῦμα διάβηκε τὴ νύχτα καὶ τὸ σβεῖ.

ΕΠΙ ΤΩ: ΘΑΝΑΤΩ:

ΜΑΡΙΑΣ Α. ΚΟΥΜΟΥΝΔΟΥΡΟΥ

Ἔβριξ' ἀκόμη μιὰ φορὰ τὸ δακρυσμένο μάτι
στὸ ἔρμο της κρεββάτι.
Ἐζήλεσα... ἐλαχτίρια... τοῦ τάφου τὸ σκοτάδι
μοῦ θόλωσε τὸ λογισμό. Ἐφθόνεσα τὸν Ἄδη,
κ' εἶπα «Πατέρα δύστηνε, ἂν ἦμουν σὰν τὸ χάρο,
θάρχόμουν, πίστεψε, κ' ἐγὼ κρυφὰ νὰ τὴ νε πᾶρω.

¹ Τὴν σειρὰν αὐτὴν ἀνεκδότων ποιημάτων τοῦ Βαλαωρίτη ἀναδημοσιεύομεν ἀπὸ τὴν ἔκδοσιν τῆς Βιβλιοθήκης Μαρασλή «Βίος καὶ Ἔργα Ἀριστοτέλους Βαλαωρίτου».

ΠΟΙΗΜΑΤΙΑ ΚΑΙ ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΑ

1

Πές μου το σὺ, ποῦ κάθεσαι τὴ νύχτα ἔς τ' ἀκρογιάλι
καὶ μοῦ μιλεῖς κρυφὰ-κρυφὰ μὲ τὴν ἀνεμοζάλη,
τί λέγει ὁ μαῦρος σίφουνας, δταν περνᾷ κ' ἀρπάζει
τὸ ἔρμο τ' ἀγριολούλουδο... κ' διαν τὸ κῦμα βράζει
καὶ θολωμένο, ἀχόρταγο ἀφρομανάει σιὸν ἄμμο;

2

Θάλασσα, μαύρη θάλασσα μὲ τὰ πικρὰ νερά σου,
πές μου ἐπέρασε ἀπ' αὐτὰ τὰ μαῦρα κύματά σου
μιὰ κόρη ποῦ εἶχε ξέπλεγα τὰ μακρὰ μαλλιά της,
χλωμὰ-χλωμὰ τὰ χεῖλη της, ὄγρὰ τὰ βλέφαρά της;
Θάλασσα, ἐπὲς τὴν ἄφισα ποῦ ἦτο κοιμισμένη
καὶ σήμερα τὴν ἔχασα. Ποῦ νᾶναι παγεμένη;

Θ Α Λ Α Σ Σ Α

Πέρα, διαβάτη, μὴ ῥωτᾷς, ἔς τὸν ἄμμο μου δὲν μένει
ποτὲ κανένα πάτημα, κ' ἐδῶθε δὲν διαβαίνει
παρὰ ἀφρός καὶ ἀνεμοί, κ' ἀντάρα, τρικυμία.
Πέρα, κ' ἐλπίδα ἀπ' ἐμὲ μὴν καρτερεῖς καμμία.
Ἐχθὲς μονάχα ἀπὸ μακρὰ ἐκεῖ, ἐκεῖ ποῦ τρέχει
ἐκείνη ἡ βροῦση ἀπὸ τὸ βουνὸ ἓνα πουλι νὰ βρέχη
εἶδα τὰ ἄσπρα του φτερά. Ἄλλο, καλὲ διαβάτη,
ἄλλο δὲν ξεύρω νὰ σοῦ εἰπῶ. Μὴ σταματᾷς, περπάτει.

Ορη καὶ δάση καὶ νερά καὶ δροσερὰ λιβάδια,
μαύραις σπηλαιῖς, ἀντίλαλοι καὶ ἄγρια λαγκάδια,
δὲν εἶδετε καμμιὰ φορὰ δυνὸ μάτια ἐρωτευμένα
κάτι νὰ θέλουν ἀπὸ σᾶς καὶ νὰ ἐρωτοῦν γιὰ μένα;
Μιὰ κόρη δὲν τὴν εἶδετε ἐδῶθε νὰ περάσῃ;

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΒΑΛΑΩΡΙΤΗΣ

ΤΟ ΕΡΓΟΝ ΤΟΥ SULLY PRUDHOMME

Ἐπὶ τῷ θανάτῳ του περὶ τὰ τέλη τοῦ 1907

Ο Γάστων Paris ἔλεγε κάποτε κατὰ τὴν διάρκειαν συμποσίου πρὸς τὸν Συλλύ-Πρυδώμ, τὸν φίλον του·

— Ἐγίνετε ἄξιος τῆς συμπαθείας καὶ τῆς εὐγνωμοσύνης ὄλων ἐκείνων οἱ ὅποιοι ἐδιάβασαν τοὺς στίχους σας εἰς τὴν νεότητά των· τοὺς ἐβοηθήσατε ν' ἀγαποῦν.

Εἰς αὐτὸ χρησιμεύουν οἱ ποιηταί.

Καὶ δι' αὐτὸ μᾶς εἶνε προσφιλεῖς.

Ἐκφράζον διὰ τοῦ λόγου ἀλλὰ καὶ διαφωτίζουν σύγχρονως τὰς ἀσφαλεῖς μας ἰδέας καὶ τὰς μυστηριώδεις μας λύπας· μᾶς λέγουν ὅτι αἰσθανόμεθα ἀορίστως· εἶνε ἡ φωνὴ τῶν ψυχῶν μας.

Δι' αὐτῶν ἔχομεν πλήρη συναίσθησιν τῶν ἡδονῶν μας καὶ τῶν ἀγωνιῶν μας.

Ὁ Συλλύ-Πρυδώμ ἐξεπλήρωσε τὴν λεπτὴν αὐτῆν ἀποστολὴν μετὰ δικαίας ἐπιτυχίας. Εἶχε, διὰ τὰ ἐπιτύχη, ὄχι μόνον τὰ μυστικὰ χαρίσματα τοῦ ποιητοῦ, ἀλλὰ καὶ ἀπόλυτον εἰλικρίνειαν, γλυκύτητα ἀπαρέγκλιτον, φιλευσπλαγγίαν ἀκατάπνητον, καὶ τὴν ἀγνόητα καὶ τὴν ἀφέλειαν διὰ τῶν ὁποίων ὁ φιλοσοφικός του σκεπτικισμὸς ἀνυψοῦται ὡς διὰ πτερύγων εἰς τὰς ἕψηλὰς σφαίρας, εἰς τὰς ὁποίας ἡ πίστις ἄλλοτε μετέφερον ἐκστατικὸς τοὺς μυστικιστάς.

Ματαίως θ' ἀνεζήτει τις ἐκμυστηρευτὴν εὐγενέστερον καὶ γλυκύτερον τῶν παραπτωμάτων τῆς καρδίας καὶ τοῦ πνεύματος, παρηγορητὴν σεμνότερον καὶ τρυφερώτερον, καλλίτερον φίλον. Ὁ ἀθεϊσμὸς του εἶνε τόσῳ εὐλαβῆς ὥστε ἐνομίσθη χριστιανὸς ἀπὸ μερικὸν πιστεύοντας. Ὁ ἀπελπισμὸς του εἶνε τόσον ἐνάρετος, ὥστε ὁμοιάζει πρὸς τὴν ἐλπίδα δι' ἐκείνους οἱ ὅποιοι θεωροῦσι τὴν ἐλπίδα ὡς ἀρετὴν. Εἶνε ἐπιτυχῆς πλάνη ἡ τῶν ἀφελῶν ψυχῶν αἱ ὁποῖαι πιστεύουσιν ὅτι ὁ ποιητὴς αὐτὸς εἶνε θεῖος· δὲν διέτηρησεν οὗτος ἀπὸ τὴν θρησκείαν τὸ μόνον οὐσιώδες πρᾶγμα τὴν ἀγάπην καὶ τὸν σεβασμὸν τοῦ ἀνθρώπου ;

***

Μαθητὴς, ὁ Συλλύ-Πρυδώμ ἐνεποτίσθη ὄλος ἀπὸ ἐπιστήμην. Ζῶμεν εἰς μίαν ἐποχὴν κατὰ τὴν ὁποίαν καὶ αὐτοὶ ἀκόμη οἱ ἄνθρωποι τῆς

φαντασίας δὲν περιορίζονται πλέον εἰς τὴν σφαῖραν τῆς καθαρᾶς φαντασίας. Ἐκ φύσεως προσηκτικὸς καὶ λελογισμένος, ἐπεσκόπησε κατὰ τὴν ἔξοδον αὐτοῦ ἐκ τοῦ σχολείου, τὴν ἐξαισίαν ἀνάπτυξιν τὴν ὁποίαν προσλαμβάνουν, ἀπὸ ἐνὸς αἰῶνος, αἱ ἐπιστήμαι αἱ θεμελιούμεναι ἐπὶ τῆς παρατηρήσεως καὶ ἐπὶ τοῦ πειραματισμοῦ.

Ἡ μαθηματικὴ ἀστρονομία, ἡ παλαιότερα, ἡ σεβαστοτέρα τῶν ἐπιστημῶν, ἐπιτελοῦσα νέους ἄθλους ἀκριβείας καὶ δυναμένης νὰ εἴπῃ μετὰ βεβαιότητος: «Εἰς τὸ τάδε σημεῖον τοῦ οὐρανοῦ ὑπάρχει ἓνας πλανήτης, δὲν τὸν εἶδον καὶ ὅμως ἤξεύρω ὅτι ὑπάρχει· μοῦ ἤρκεσεν ἡ μολυβδὶς καὶ ὁ ἄβαξ διὰ τὰ καθορίσω τὸν ὄγκον του καὶ τὴν τροχίαν του· ἡ χημικὴ ἀστρονομία, ἀποκαλύπτουσα ἅμα τῇ γενέσει τῆς, τὴν σύστασιν τῶν οὐρανίων σωμάτων, καὶ ἀποδεικνύουσα εἰς ἡμᾶς ὅτι οἱ ἀστέρες ἀποτελοῦνται ἀπὸ τὰ αὐτὰ μὲ τὴν γῆν στοιχεῖα, ὑπόκεινται ὡς ἡ γῆ, εἰς μεταμορφώσεις καὶ ὅτι εἶνε, ὡς αὐτὴ, θέατρον ζωῆς καὶ θανάτου, τέλος ὅτι τὸ σύμπαν δημιουργεῖται ἐπ' ἀπειρον, ὅτι γεννῶνται ἀκαταπαύστως ἀστέρες, ὅτι ἀστέρες ἀκαταπαύστως σβύνονται καὶ ὅτι ὅλοι αὐτοὶ θὰ σβεσθοῦν· ἡ ἀτομικὴ χημεία ταυτίζουσα τὰ μόρια μὲ τοὺς ἀστέρας καὶ ἐφαρμόζουσα ἐπὶ τῶν ἀτόμων τοὺς νόμους τῆς ἄλλεως· ἡ γεωλογία ἐξηγοῦσα τὰς παλαιότερας καὶ μυχιατέρας μεταβολὰς τῆς σφαίρας ἡμῶν διὰ μόνης τῆς ἐνεργείας τῶν αἰτίων ἅτινα ἐνεργοῦσι καὶ νῦν καὶ προσδιορίζουσα εἰς τὴν γῆν ἀρχαιότητα ἀπωτάτην· ἡ ὄργανικὴ χημεία ἐπιτυγχάνουσα τεχνητῶς συνθέσεις θεωρουμένας πρὶν ὡς προνομίας ἀποκλειστικᾶς τῆς ὄργανικῆς ζωῆς· ἡ φυσιολογία ἀποδεικνύουσα ὅτι τὰ στοιχεῖα τῶν ζῶντων σωμάτων διέπονται ὑπὸ τῶν παγκοσμίων νόμων τῆς ὕλης· ἡ φυσικὴ ἱστορία περιορίζουσα τὴν καταγωγὴν τῶν ζῶων καὶ τῶν φυτῶν εἰς τὴν καταπληκτικωτέραν ἐνότητα· ἡ προϊστορικὴ ἀρχαιολογία ἀποκαλύπτουσα διὰ ποίων ἀγῶνων χιλιάδων ὄλων αἰῶνων, ὁ ἄνθρωπος κατίσχυσε τοῦ ἀρχεγόνου κτήνους ὁποῖος ἦτο κατ' ἀρχάς, κατέκτησε τὸ πῦρ, ἐπενόησε τὸ τόξον, τὴν βελόνην, τὸν μυλόλιθον, τὸν τροχόν,

ὄλας τὰς τέχνας· ἡ γλωσσολογία ἐπαναφέρουσα ἡμᾶς, δι' ὁδῶν ἀπροσδοκῆτων, εἰς τὴν κοιτὴν τῶν φυλῶν μας καὶ δευνύουσα ἡμῖν τοὺς ἐν νηπιῶδει καταστάσει διατελοῦντας λαοὺς νὰ δημιουργῶσι τοὺς θεοὺς ἐν ἀγνοίᾳ των καὶ μόνον κατανομάζοντες τὰ ὄντα· καί, ἐπὶ τῶν στερῶν θεμελιῶν τόσων παρατηρήσεων καὶ τόσων πειραμάτων, ἡ ἠθικὴ ἐπιστημονικῶς ἰδρυομένη ὑπὸ τῶν ἄγγλων θετικιστῶν πᾶσαι αἱ ἀνακαλύψεις, πᾶσαι αἱ γνώσεις αὐταὶ ἐκικροῦνται ἀμοιβαίως καὶ ἀποκαλύπτουσι συγγενείας, συμπαθείας, δεσμούς μέχρις ὥρας ἀπαρατηρήτους μεταξὺ πάντων τῶν ὄντων· ἰδοὺ τὸ ἐλαμπρον θέαμα τὸ ὁποῖον ἀπλοῦται ἐνώπιον ἡμῶν, καὶ τὸ ὁποῖον κατέπληξε τὴν διάνοιαν τοῦ ποιητοῦ περὶ τοῦ ὁποῖου σας ὁμιλῶ.

Πρόσφατα, τὰ θαυμάσια αὐτὰ ἔχουσι, πλὴν τῆς γοητείας τῆς ἐκ τοῦ μεγαλείου αὐτῶν, τὴν ἰδιαίτερον ὄλας ἔλξιν, τὴν ἐπιτακτικὴν δελεαστικότητα τὴν ὁποίαν ἔχει δι' ἡμᾶς τὸ καινόν. Πόσῳ μᾶλλον δταν ταῦτα κατακλύζον ἀθρόα ψυχὴν καινὴν, ἐλευθέραν, ἀναπεπταμένην, εὐγενῶς ἄπληστον !

Ἄλλὰ δὲν πρέπει νὰ πιστεύσωμεν ὅτι ὁ Συλλύ-Πρυδώμ ἐρρίφθη μετὰ παραφορᾶς ὀρηγτικῆς μετ' ἐνθουσιασμοῦ βιαιοτάτου ἐπὶ τοῦ σωροῦ αὐτοῦ τῆς ἐπιστήμης.

Ὅχι, τὸν ἐξήτασε μετ' εὐσυνειδήτου βραδυτήτος. Ἡ σπουδὴ δὲν εἶνε ἴδιον αὐτοῦ· ἔσχεν οὗτος ὄρμας ὑπομονητικὰς καὶ αἱ συγνήσεις του ὑπῆρξαν περισσότερον βαθεῖαι ἢ ζωηραί. Ἄδιόφορον ! ἠσθάνθη κατ' ἴδιον τρόπον τὴν μεγάλην περιέργειαν.

Τὴν περιέργειαν αὐτὴν, ἄλλοι τὴν εἶχον πρὸ αὐτοῦ. Οἱ μεγάλοι ῥωμαῖοι ποιηταὶ ἐκεντρίζοντο ἀπὸ αὐτῆν, ἡ ἑλληνικὴ φιλοσοφία καὶ ἡ ἀλεξανδρινὴ ἐπιστήμη τοὺς ἐνεπότιζε, τοὺς διεθέρμανεν. Ὁ Βιργίλιος κατηνάλασε τὰς ἀγρυπνίας του ἐπὶ τῶν πραγματειῶν τοῦ Ἀράτου ὅσον καὶ ἐπὶ τῶν ποιήσεων τοῦ Θεοκρίτου· ἦτο μαθηματικὸς καὶ ἦτο γνώστης τῆς ἱατρικῆς. Ὅτι λέγει περὶ τοῦ σχηματισμοῦ τῆς γῆς ἐν τῷ ἔκτῳ αὐτοῦ εἰδυλλίῳ συμφωνεῖ μὲ ὅσα γνωρίζομεν σήμερον. Ὅσον ἀφορᾷ τὸν Λουκρήτιον, εἶνε γνωστὸν μετὰ ποίου λαμπροῦ ἐνθουσιασμοῦ ἐξέφρασεν εἰς στίχους τὴν φυσικὴν καὶ τὴν ἠθικὴν τοῦ Ἐπικούρου.

Ὁ μέγας αὐτὸς ποιητὴς μελετᾶται νῦν παρὰ

ποτε ἄλλοτε. Ἦλθεν ἡ ἡμέρα του· εἶνε ὁ κλασικὸς τὸν ὁποῖον προτιμῶμεν. Δὲν μᾶς γοητεύει καὶ δὲν μᾶς δελεάζει ὡς ἐρμηνευτῆς τῆς θεωρίας τῶν ἀτόμων. Εἶνε ἀληθὲς ὅτι παραδέχονται εἰς τὰς ἡμέρας μας, τὴν ἀτομικὴν σύστασιν τῶν σωμάτων· ἀλλὰ τί τὸ κοινὸν μεταξὺ τοῦ μηχανικοῦ ἀτομισμού τοῦ Ἐπικούρου καὶ τοῦ Λουκρήτιου καὶ τοῦ χημικοῦ ἀτομισμού τοῦ Laurent, τοῦ Gerhardt καὶ τοῦ Wurtz ; Τίποτε.

Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον μᾶς ἐλκεῖ πρὸς τὸν Λουκρήτιον εἶνε ἡ ἀρρενωπὸς ἐνεργητικότης, ἡ ἐλευθερία τοῦ πνεύματος, — ἡ πολυτιμότερα ὄλων τῶν ἐλευθεριῶν, — ἡ βαθεῖα ἐκείνη περιέργεια καὶ ἡ τόλμη ἐκείνη ἡ ὁποία δὲν ἐκάμφθη ὑπὸ οὐδενὸς δόγματος.

Ὁ Συλλύ-Πρυδώμ ἐμελέτησε μετὰ πολλῆς προσοχῆς τὸ ποίημα τοῦ Λουκρήτιου καὶ μετέφρασεν ἐμμέτρως τὴν πρώτην φῶδην.

Ὡς λέγει ὁ ἴδιος, ἤθελεν ἐπιχειρῶν τὴν ἀσκησιν αὐτὴν νὰ ζητήσῃ ἀπὸ τὸν εὐρωστώτερον καὶ τὸν ἀκριβέστερον τῶν ποιητῶν τὸ ἀπόρητον τοῦ ὑποτάσσειν τὸν στίχον εἰς τὴν ἰδέαν. Οὕτως ἡ μετάφρασίς του εἶνε εὐσυνειδητότατα πιστὴ καὶ ὡσὰν κατὰ γράμμα. Ἄλλὰ τὸ ὕφος αὐτῆς εἶνε ψυχρὸν καὶ θαμβόν. Δὲν εἶνε ἡ ἀπλὴ σπουδὴ. Ἐκτοτε ἄλλος ποιητὴς, ὁ ὁποῖος καὶ αὐτὸς σχετίζεται πολυτρόπως μὲ τὴν ἐπιστήμην, ἀπετελείωσεν ὅτι ὁ Συλλύ-Πρυδώμ ἀπλῶς εἶχεν ἀποπειραθῆ. Μετέφρασε τὸ ποίημα τῆς Φύσεως κατ' ἄλλο σύστημα, μὴ προσηλούμενος εἰς τὰς λεπτομερείας, ἀποδίδων σύνολον ἀντὶ συνόλου μετὰ πολλῆς δυνάμεως. Ἡ μετάφρασις αὐτὴ εἶνε λίαν ἀρρενωπὴ. Ἐν ἐκείνῃ, τὴν ὁποίαν ὁ συνάδελφός του τόσῳ ταχέως ἐγκατέλειπε, ὀλιγώτερον θὰ ἠσθάνετό τις, νομίζω, τὴν ῥωμαϊκὴν ῥώμην.

***

Ἄλλὰ τὸ δοκίμιον τοῦ Συλλύ-Πρυδώμ, συν-οδεύεται ὑπὸ μακροῦ προλόγου, ὁ ὁποῖος ἀποδεικνύει ὅτι ὁ συγγραφεὺς ἔχει τὴν κεφαλὴν μεταφυσικὴν καὶ ὅτι, δι' ἓνα ποιητὴν, εἶνε ἱκανὸς νὰ προβαίῃ πολὺ ἐν τῇ ἀφηρημένῃ θεωριολογίᾳ. Ὁ πρόλογος αὐτὸς ὁ ἀπηρεωμένος σχεδὸν δλόκληρος εἰς τὴν μελέτην τῶν ὄρων τῆς γνώσεως, παρέχει ἐκθεσιν ἀκριβεστάτην κατ' ἐμὲ τῆς διαφορίας τῶν ἀνθρωπίνων γνωμῶν.

Ἐν τῇ φιλοσοφίᾳ ὁ Συλλύ-Πρυδώμ δὲν σταματᾷ εἰς ἓν δόγμα. Εἶνε εὐκόλον νὰ εἴπῃ κανεὶς

τί δὲν εἶνε δὲν εἶνε οὔτε ὑλιστής, οὔτε ἰδανιστής· εἶνε δυσκολώτερον νὰ εἶπη κανεὶς τί εἶνε. Ἀμφιβάλλει καὶ ἡ κατάστασις αὐτῆ τῆς ἀβεβαιότητος, ὅταν προβαίνει μέχρις ἀγωνίας, εἶνε κατάστασις ποιητικῆ. Οἱ ὄραιοι στίχοι ἀναβλύζουσιν ἀπὸ καρδίας οὕτω ταραγμένην.

Ὁ ποιητὴς προέβη πολὺ εἰς τὴν σπουδὴν τῶν μαθηματικῶν. Ἡ πειθαρχία τῶν ἀριθμῶν ἀπετύπωσεν ἐπὶ τοῦ πνεύματός του τὴν δριμύτητα ἐκείνην χάρις εἰς τὴν ὁποίαν ἰθύνει οὗτος τὰ φιλοσοφικά του ποιήματα μετὰ μεγάλης λογικῆς αὐστηρότητος.

Τίποτε δὲν τῷ ἔλλειπεν ἐκ τοῦ ὅτι ἀποτελεῖ μίαν εὐγενῆ διάνοιαν. Ἔσχεν ὥρας σχολῆς, καὶ ἠδυνήθη νὰ κάμῃ μακρὰς, ἠρέμους ἐπισκέψεις εἰς τὰ μουσεῖα τῶν Παρισίων, τοῦ Ἀμστερδαμ, τῆς Φλωρεντίας καὶ τῆς Ρώμης. Ἐπέρωσεν ἐν Ἰταλίᾳ τὴν κλίση αὐτοῦ πρὸς τὰς ὄραϊας φόρμας, ἀνέπτυξεν ἐν αὐτῇ τὴν ἐν ἑαυτῷ ἀντίληψιν τῶν μεγάλων παραδόσεων. Ἐ' ἀρχαῖα μάρμαρα, αἱ εἰκόνες τοῦ σιζτινίου παρεκκλησίου, τὰ μνημεῖα τῆς Ἀπίας ὁδοῦ, αἱ γυναῖκες τοῦ Τρανστεβέρε· τὰ πάντα ἐγένοντο ἀντικείμενον σκέψεων διὰ τὸ σκεπτικὸν αὐτὸ πνεῦμα. Αἱ φόρμαι, τὰ χρώματα, καίτοι ἀρέσκονται εἰς αὐτά, δὲν τὸν πλήσσουν βιαίως, πρέπει νὰ τ' ἀναλύσῃ, νὰ τ' ἀνασυνθέσῃ ἐν ἀνέσει, μὲ κλειστοὺς ὀφθαλμούς, καὶ δὲν θὰ κατορθώσῃ ποτὲ νὰ αἰσθανθῇ, ν' ἀποδώσῃ ὑπερόχως ὅλον αὐτῶν τὸν χαρακτήρα. Ἀλλὰ δὲν εἶνε τίποτε τὸ ὁποῖον νὰ μὴ τῷ ὑπέβαλε μίαν σκέψιν. Οὐχὶ τὴν ἐξωτερικὴν μορφήν, οὐχὶ τὸ περίγραμμα, ἀλλὰ τὴν ἐσωτάτην οὐσίαν ἐξάγει ἐκ τῶν ὄντων καὶ ἐνσταλάζει εἰς τοὺς στίχους του.

Οὕτω παρασκευασμένος συνέθεσε, χωρὶς νὰ βιάζεται, ἀλλὰ καὶ χωρὶς νὰ περισπᾶται ἀλλαχοῦ, τὸ βιβλίον τῶν εἴκοσι αὐτοῦ ἐτῶν, τὰς Stances et Poèmes. Εἶνε αὐτὸ ὡς ὄφειλε νὰ εἶνε, βιβλίον ἔρωτος.

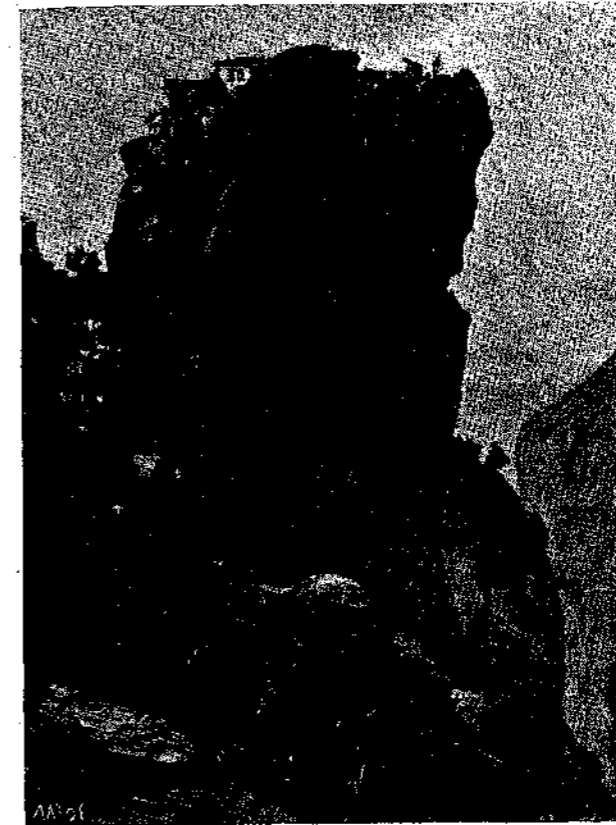
Ἀλλὰ τὸ αἶσθημα ἐν αὐτῷ περιβάλλεται μορφὰς νέας, καὶ εἶνε ἐνδιαφέρον νὰ βλέπῃ τις πῶς πάθη παλαιὰ ὅσῳ καὶ ὁ κόσμος καὶ ἀπαραίτητα εἰς αὐτὴν τὴν ζωὴν, παραμένοντα ἐν καταστάσει ἐνστικτικῶν παρὰ τοῖς πλείστοις τῶν ἀνθρώπων, μεταμορφοῦνται παρὰ τοῖς ἄλλοις ὑπὸ τὸ κράτος τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς σκέψεως.

Οἱ ποιηταὶ τοῦ παρελθόντος, περιοριζόμενοι ἐν τῷ στενῷ κύκλῳ τῆς βιβλικῆς δημιουργίας

ἠσθάνοντο ἑαυτοὺς λίαν ἐν ἀνέσει. Ἰδέτε μετὰ ποίας εὐχερείας ὁ Βοσσονέτος χειρίζεται τὴν παγκόσμιον ἱστορίαν. Περιβάλλει διὰ τοῦ δημοτικοῦ του σχήματος ὅλα τὰ κράτη, ἀπὸ τοῦ Δαυὶδ μέχρι τοῦ Καρόλου Μάγνου· τὸ ὄμμα αὐτοῦ βλέπει τὰ δύο πέρατα τοῦ κόσμου, τὴν ἀρχὴν καὶ τὸ τέλος, καὶ δύναται νὰ περιγράψῃ ἀμφοτέρω, ὡς περιγράφει τις ἓνα δρόμον καὶ μίαν τελετὴν. Δι' ἡμᾶς ὁ χρόνος ἀπομακρύνεται· αἱ ἀρχαὶ καὶ τὰ τέλη ἀποκρύπτονται· λεωφόροι βαθεῖαι διανοίγονται εἰς τὸ παρελθόν· αἰσθανόμεθα ἑαυτοὺς μικροὺς, ἡμᾶς καὶ τοὺς ἔρωτας ἡμῶν. Καταλαμβάνόμεθα ὑπὸ ἀνησυχίας.

Ἐπειτα αἰσθανόμεθα ζωηρῶς ὅτι δεσμός τις συνδέει ὅλα τὰ ὄντα· αἱ φιλῖαι ἡμῶν ἐκτείνονται μετὰ τῶν γνώσεων ἡμῶν, καὶ συμπάθειαι ἀπροσδιόριστοι μᾶς συνοδεύουν μέχρι τοῦ ἐγωϊστικωτέρου, τοῦ ζηλοτυπωτέρου αἰσθημάτων τοῦ ἔρωτος. Ἐντεῦθεν, οἱ νέοι τόνοι τοὺς ὁποίους ἀκούομεν εἰς τὰς Stances et Poèmes.

Γνωρίζετε τὸ μουσεῖον ἐκεῖνο τοῦ ὁποῖου αἱ αἰθούσαι εἶνε πεληρωμένα ἀπὸ ὄσας τὰς ὀργανικὰς μορφὰς, ἀπὸ τοῦ λιθίνου ἀνθους, πολύποδος τοῦ ἐχινοδέριου καὶ τῆς μακρᾶς σιαγόνης τῶν μεγάλων σαυροειδῶν, μέχρι τῆς τοξοειδοῦς σπονδυλικῆς στήλης τῶν ἐλεφάντων καὶ τῆς χειρὸς τῶν πρωτίτων μαστοφόρων. Εἰς τὴν τελευταίαν αἰθούσαν ἐν τῷ μέσῳ τῶν φωλεῶν τῶν πτηνῶν ἐγείρεται μίαν Ἀφροδίτην κατ' ἀπομίμησιν τῆς ἀρχαιότητος. Εἶνε αὕτη τοποθετημένη ἐκεῖ ὡς τὸ σύμβολον τῆς ἐλευστικῆς δυνάμεως διὰ τῆς ὁποίας ἡ ζωὴ διαίωνεται. Ἀλλὰ μὴ ἰδῆτε ἐν αὐτῇ ἢ μορφήν γυναικός, ὅποια εἶνε ἄλλωστε. Δὲν αἰσθάνεσθε δεσμὸν ἐσώτατον μεταξὺ τῆς μορφῆς αὐτῆς τοῦ θείου ζῶον καὶ ὄλων τῶν μορφῶν τῶν ἡττων ἐπιτυχῶν, τῶν ἡττων ὄραϊων, τῶν ἡττων εὐφυνῶν αἱ ὁποῖαι τὴν παρεσκευάσαν καὶ αἱ ὁποῖαι προηγήθησαν αὐτῆς; Δὲν αἰσθάνεσθε ὅτι ἔπρεπε νὰ ὑπῆρξαν αἱ ἄλλαι διὰ νὰ διαμορφωθῇ καὶ αὕτη ἡδη; Ναί, τὸ αἰσθάνεσθε, καὶ εἰς τοιοῦτον βαθμὸν, ὥστε ἐν ἐνόητε μέσα σας τὴν περιέργειαν τοῦ ἐπιστήμονος μὲ τὴν εὐαίσθητον φαντασίαν τοῦ ποιητοῦ, δὲν ἠμπορεῖτε πλέον ν' ἀπομονώσετε τὴν γυναῖκα τὴν ὁποίαν ἀγαπᾶτε ἀπὸ τοῦ ὑπολοίπου συμπαντος κατανοεῖτε ὅτι ὁ κόσμος εἶνε τὸ δένδρον τοῦ ὁποῖου αὕτη εἶνε ἐν ἄνθος· ἤξεύρετε ὅτι σχετίζεται δι' ὄλων αὐτῆς τῶν ἰνῶν μὲ πᾶν ὅτι

ΤΑ ΜΕΤΕΩΡΑ

ΘΑΛΕΙΑΣ ΦΑΩΡΑ ΚΑΡΑΒΙΑ
Φωτογρ. Ε. Σανθοπούλου

ζῆ, μὲ πᾶν ὅτι ἔζησε, μὲ πᾶν ὅτι πάντοτε ἐπόθησε τὴν ζωὴν, καὶ ἐν τῇ ἀγκάλῃ αὐτῆς ἀκόμη θὰ εὑρετε ἐρωτικὰς πτήσεις πρὸς ὅλην τὴν φύσιν. «Ἡθέλησα τὸ πᾶν ν' ἀγαπήσω!» ἀνακραῖζει ὁ ποιητὴς τῶν Stances et Poèmes.

D'innombrables liens, frères et douloureux
Dans l'univers entier vont de mon âme aux choses.

Καὶ δὲν λησμονεῖ ποτὲ ὅτι «κάθε νεότης προέρχεται ἀπὸ τοὺς νεκρούς».

C'est par les formes de vingt ans
Que rit la matière éternelle.

Γίνεται ἐραστὴς ὄλων τῶν νεκρῶν γυναικῶν.

Bleus ou noirs, tous aimés, tous beaux,
Des yeux sans nombre ont vu l'aurore;
Ils dorment au fond des tombeaux,
Et le soleil se lève encore.

Συλλογίζεται τὸ πλέον μεμακρυσμένον ἄστρον, ἐκεῖνο τοῦ ὁποῖου τὸ φῶς ταξιδεύει καὶ δὲν θὰ

φθάσῃ εἰς τὴν γῆν ἢ ὅταν ἡ γῆ θὰ εἶνε ὑπεργεγηρωκία, καὶ λέγει·

Quand luira cette étoile, un jour,
Dites lui qu'elle eut mon amour,
O derniers de la race humaine.

Εἶνε ὄραιον ἡ ἀνθρωπίνη φύσις νὰ ἐξορμᾷ ἐκτὸς ἑαυτῆς τόσῳ μακρὰν, καὶ οὕτως ὁ ποιητὴς ἡμῶν ἤξεύρει νὰ ἐκτείνει τὰς συμπαθείας του. Ἐνίοτε, τοῦναντίον, τὸ συγκεκριμένον σύνολον τῶν φυσικῶν δυνάμεων, τὰ δάση ἢ ὁ ἄκεανὸς τὸν παρορμῶσι πρὸς τὴν ἀγάπην καὶ τῷ καθιστώσιν ἐπιθυμητὴν μίαν φίλην.

Il faut tenir des mains de femme
Quand on rêve au bord de la mer.

***

Ἄλλως τε ὁ Συλλῶ-Πρυδώμ ἀπέχει πολὺ ἀπὸ τοῦ νὰ ἔχῃ ἐκφράση ὄσας τὰς καταστάσεις τοῦ αἰσθημάτων. Δὲν ὁμολογεῖ ἐκ τοῦ ἔρωτος ἢ τοὺς

πόθους και τους καύμους. Αί διαχύσεις τῆς εὐχαριστήσεως θὰ προσέβαλλον τὴν μετριοφροσύνην τῆς σκέψεώς του· τὰς ἀποσιωπᾶ. Θὰ ἐπίστευέ τις ὅτι ἡ ἀγάπη δὲν ἔχει δι' αὐτὸν ἢ πόνοους και μελαγχολίας. Ἄλλὰ ἐκφράζων τὰ αἰσθήματα ταῦτα ὁ στίχος του μελωδεῖ, μὲ τόνον κάπως συγκεκαλυμμένον, τὰ ἡδύτερα παράπονα.

«J'ai souffert d'une forme charmante», λέγει, και ὄλαι αἱ ὁμιολογίαι του ὁμοιάζουν μὲ αὐτὴν. Ἀκοῦσατέ τον·

S'il n'était rien de bleu que le ciel et la mer
De blond que les épis, de rose que les roses,
S'il n'était de beauté qu'aux insensibles choses,
Le plaisir d'admirer ne serait point amer.
Mais avec l'océan, la campagne et l'éther,
Des formes d'un attrait douloureux sont écloses;
Le charme des regards, des sourires, des poses,
Mord trop avant dans l'âme ô femme! il est trop cher.

Αἱ Solitudes, αἱ ὁποῖαι ἐπηκολούθησαν τῷ 1869 και τῶν ὁποῖων και μόνος ὁ τίτλος εἶνε ἐν παράπονον, περιέχουσι τὰς ἀγνωτέρας και ὠραιότερας διαχύσεις τῆς μελαγχολίας αὐτῆς.

Και ὁ ποιητὴς ἀσμενίζει εἰς τὴν ὁδύνην· θὰ ἡδύνατο νὰ εἶπη ὡς ἡ Καρμωσύνη: «J'aime mon mal». — Ἀγαπῶ τὸ πάθος μου.

Ὁ Γάλλος τοῦ Βιργιλίου εἶνε τοιοῦτος ἡδη. Αἰσθάνεται τις ἀκούων αὐτὸν παραπονούμενον, ὅτι εἶνε πλασμένος διὰ τὸ παράπονον.

«Μὴ ἐπανελέθης Λύκορις· ὁ Γάλλος, ὁ ὁποῖος ἠξεύρει τόσῳ καλά νὰ θρηνητὴν ἀπουσίαν σου, θὰ ἔχανε κατὶ μειδιῶν ἐν τῇ ἀγκάλῃ σου. Ὁ Γάλλος ἔχει καμάτους και ἐκλύσεις αἱ ὁποῖαι δὲν συμφωνοῦν ἢ μὲ τὴν μόνωσιν».

Εἶδον πρό τινων ἡμερῶν, ἐντὸς βιβλιοπωλείου, γυναῖκα ἢ ὁποῖα ἐξέλεγε βιβλία ποιήσεων. Ἐλάμβανε τοὺς τόμους διὰ τοῦ ἀφρου τῶν δακτύλων μετὰ τῆς πλέον χαριτωμένης περιφρονήσεως. Ἦτο, ὡς ἡδυνήθη νὰ κρίνω, Παρισινή πολὺ δύσκολος και πολὺ ἀπογοητευμένη, γενθεῖσα, ὡς ὁ Ἐκαλησιαστής, τῆς οὐσίας τῶν πάντων. Εἶχεν ἡδη ἀπορρίψη πολλὴν ποιήσιν, ὅταν τῇ προσέφερον ἐν βιβλίον τοῦ Συλλῦ-Προυδῶμ. Ἄνεξωγογηθῆ παραντα και εἶπε, διὰ φωνῆς, θωπευτικῆς·

— Ἄ! μάλιστα! αὐτὸν τὸν ἀγαπῶ διότι εἶνε ἄρρωστος.

Και εὐρίσκω ἐνίοτε, πράγματι, εἰς τὸ ἔργον τοῦ Συλλῦ-Προυδῶμ, ἀδελόν τι τὸ καταβεβλημένον, τὸ λυπημένον, τὸ λεπτόν και τὸ θελατι-

κὸν τὸ ὁποῖον εἶνε ἴδιον ἀρρώστου και τὸ ὁποῖον ἐπισύρει τὴν συμπάθειαν. Αὐτὸς ὁ ὁποῖος εἶπε.

Certes, le rire est beau comme la joie est belle,
Quand il est innocent et candide comme elle.

δὲν γελᾷ ποτέ. Ἐχει τὴν ἰδιαίτην διορατικότητα ἐκείνων οἱ ὁποῖοι κοιμῶνται κακῶς· συνδέει πολλάκις τὰς ἰδέας του μὲ τὸ μακρὸν ἐκεῖνο πάλλεπτον νῆμα τὸ ὁποῖον δὲν ἐκτυλίσσει κανεὶς ἢ κατὰ τὰς νύκτας τῆς ἀπνίας· τέλος ἐπιδεικνύει τὴν διηνετὴ ἐκείνην ὑπομονὴν τὴν ὁποῖαν δὲν ἡμπορεῖ κανεὶς ν' ἀποκτήσῃ ἢ ἐν τῷ κλειστῷ και θερμαινομένῳ κοιτῶνι ἀπὸ τοῦ ὁποῖου ὁ ἱατρὸς μᾶς ἀπαγορεύει νὰ ἐξέλθωμεν. Ἄλλ' ὁ ἄρρωστος αὐτὸς εἶνε στωϊκός· εἶνε ὁ γλυκύτερος τῶν στωϊκῶν, ἀλλ' εἶνε στωϊκός. Ἰδέτε τὸ βιβλίον τῶν Ἐργεῦνες. Τὸ βιβλίον αὐτὸ εἶνε συλλογὴ συννέτων συνειλεγμένων μετ' ἐπιμελείας ὅπως ἀναπαρασταθῶσιν αἱ διαδοχικαὶ καταστάσεις ψυχῆς ἢ ὁποῖα, ἀφοῦ ὠνειροπόλησεν, ἀμφέβαλε, ὑπέφερε, ὀχυροῦται ἰσχυρῶς ἐντὸς εὐρυϊατοῦ στωϊκισμοῦ ἢ μᾶλλον ἐντὸς ἡθικῆς φιλοσοφίας ἢ ὁποῖα συννεοῖ τὸν Σενέκιαν και τὸν Αἰδερῶ.

Ὁ ποιητὴς τῶν Δοκιμασιῶν ἔλκει τὴν καταγωγὴν αὐτοῦ ἀπὸ τοὺς φιλοσόφους τοῦ δεκάτου ὀγδόου αἰῶνος διὰ τῆς ἰδέας τὴν ὁποῖαν ἐκφράζει ἀκαταπαύστως ὅτι τὸ πρώτιστον καθήκον, ἢ πρωτίστη ἀρετὴ τοῦ ἀνθρώπου εἶνε νὰ εἶνε ὠφέλιμος.

Ὅμιλε μετὰ σθένους περὶ τοῦ τί ὀφείλομεν εἰς τὴν ἀνθρωπότητα, εἰς τὴν πατρίδα, εἰς τὸν ἑαυτὸν μας· ψέγει τὸν Μυσοῦ ὅτι ἐλιποτάκτησεν ἐκ τῆς Ἄγορᾶς και παρημέλησε τὰ δημόσια συμφέροντα· και, ὅταν πραγματεύεται περὶ δικαίων και περὶ καθηκόντων, προσλαμβάνει στίχον ἀκριβῆ, αὐστηρὸν και τρόπον τινα διδακτικόν.

Ὡς ἀπόγονος τοῦ Ρουσσῶ και τῆς Κυρίας Ρολάνδον, καταδιώκεται και οἰσθηλατεῖται ἀπὸ τοὺς μεγάλους πολίτας τῶν Ἀθηνῶν και τῆς Ρώμης. Τὸ ἰδεῶδες του εἶνε τὸ τοῦ Ἀνδρέου Χενιέρου.

J'aurais, jeune Romain, au Sénat, aux combats,
Usé pour la patrie et ma voix et mon bras,
J'aurais su, finissant comme j'avais vécu,
Sur les bords africains, défait et non vaincu,
Fils de la liberté, parmi ses funérailles,
D'un poignard vertueux déchirer mes entrailles.

***

Δὲν ὀμιλῶ και δὲν θέλω νὰ ὀμιλήσω ἐνταῦθα ἢ περὶ τοῦ ποιητοῦ. Ἄλλὰ δὲν πρέπει νὰ εἶπω,

ἐν παρόδῳ, ὅτι κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας τῆς γερμανικῆς ἐπιδρομῆς ὁ Συλλῦ-Προυδῶμ, ἡδη πάσχων, ἐθεάθη φέρων ἐπὶ τῶν ὤμων του τὸν σάκκον και τὸ τουφέκιον τῶν ἐθελοντῶν και συμμορφῶν οὕτω τὴν ζωὴν του μὲ τὸ ἔργον του τὸ ποιητικόν;

Μετὰ τὴν ἐκστρατεῖαν αὐτὴν ἔγραψε συννέτα και ἄλλας ποιήσεις πρὸς τιμὴν τῆς ἠττημένης πατρίδος του. Ἐνεστάλαξεν εἰς αὐτὰ τὸν τόνον ἀρρενωπῆς ἀγάπης· ἐπεξέτεινε, χωρὶς ν' ἀφήσῃ τίποτε νὰ χαθῇ ἐξ αὐτοῦ, τὸ αἰσθημα τῆς πατρίδος, ἀναμιγνύων μετ' αὐτοῦ τὸ αἰσθημα τῆς φύσεως και τὸ αἰσθημα τῆς ἀνθρωπότητος. Ποίημα ἐπικαιρον και ἐπιτυχές, φρονῶ, καθ' ἣν ὥραν ἢ Γαλλία ἔθαπτε τοὺς νεκρούς της, εἶνε ἐκεῖνο καθ' ὃ ὁ ποιητὴς παρουσιάζει τὰ νεαρὰ ζεύγη κατὰ τὸ ἔαρ, διερχόμενα ἀναμέσον τῶν τάφων. Κατόρθωσε νὰ μὴ χάσῃ ἐν τῷ ἀγῶνι τίποτε ἀπὸ τὴν νοήμονα γλυκύτητά του και ἀπὸ τὰς εὐρείας του συμπάθειας.

Je tiens de ma patrie un cœur qui la déborde.
Et plus je suis Français, plus je me sens humain.

Προσέφυγε και πάλιν εἰς τὰς γαλιναίας σφαῖρας τῆς φιλοσοφίας και ἔγραψε τὸ ποίημα τῶν Destins, τὸ ὁποῖον ἐννοεῖ νὰ εἶνε ἢ ἀπάντησις εἰς τὰς ἐρωτήσεις τὰς ὁποῖας οἱ ἀνθρωποὶ διετύπωσαν ἐν παντὶ χρόνῳ μετ' ἀγωνίας και κατακλήξεως. Διατί ὑπάρχει τὸ πονηρὸν; Πόθεν προέρχεται; Τί ἐχρειάζεται; Τὸ συμπέρασμα τοῦ ποιήματος εἶνε συντετὸν και ὁποῖον ἔπρεπε νὰ τὸ ἀναμένη τις ἀπὸ πνεῦμα σκεπτικόν. Ἰδοὺ αὐτὸ ἐν συνόψει. Δὲν ὑπάρχει οὔτε ἀγαθόν, οὔτε πονηρὸν ἐν τῇ φύσει. Ἡ δικαιοσύνη μόνη εἶνε αἰτία τῆς ὑπάρξεως τοῦ πονηροῦ και τοῦ ἀγαθοῦ, και ἡ δικαιοσύνη εἶνε ἐπίνοια καθαρῶς ἀνθρωπίνη. Ἄλλ' ὅς μὴ γογγύζωμεν παραπολύ· ἀνευ τοῦ πονηροῦ, τὸ ἀγαθὸν εἶνε ἀκατανόητον· πρέπει νὰ ὑπάρχον τέρματα διὰ νὰ ὑπάρχον ἥρωες, και ὁ θάνατος εἶνε ἀναγκαῖος εἰς τὸν ἔρωτα.

Ὁ ποιητὴς συνέλεξε, τῷ 1875, πᾶν ὅτι ἀπὸ τῶν Μονώσεων, εἶχε σπεῖρη τῆδε κακείσε εἰς στροφὰς κατανυκτικὰς ἢ χαριέσσας, και ὠνόμασε

τὴν συλλογὴν αὐτὴν Vaines Tendresses· ἀκούεται ἐν αὐτῇ ἢ ἡχῶ τῶν Stances et Poèmes και τῶν Μονώσεων· εἶνε ἢ αὐτὴ ἡρεμος και ἐπέχουσα λύπη, ἢ αὐτὴ εὐσπλαγγνία πρὸς πᾶν ὅτι πάσχει. Ἄλλ' εὐρίσκω ἐν αὐτῇ ἐπίσης, εἰς ἀριθμὸν ὑπεράγαν μέγαν, μικρὰς εἰκόνας, εἰδύλλια σύγχρονα τὰ ὁποῖα θ' ἀπῆτον σχεδὸν σταθερότερον και ζωηρότερα τὰ χρώματα. Ἐνυπάρχει, εἰς τὸ βιβλίον αὐτό, ποίημα ἐπὶ τοῦ θανάτου τὸ ὁποῖον συννεοῖ τὴν εὐγλωττίαν τοῦ αἰσθηματος μὲ τὴν τοῦ λογικοῦ. Ἡ ὁδύνη περιβάλλεται ἐν αὐτῇ ὄλην τὴν εὐγένειαν τῆς σκέψεως.

Τὸ ποίημα τῆς Δικαιοσύνης εἶνε ὁ ἐντονότερος ἀγὼν τῆς διανοίας αὐτῆς ἐν τῇ ποιητικῇ ἐκφράσει τῶν ἀφηρημένων ἰδεῶν· ὁ Συλλῦ-Προυδῶμ κατεδίκασε τὸ βιβλίον αὐτό. Διαμαρτύρομαι κατὰ τῆς τόσης αὐστηρότητος. Θωμαστὴ ἀλληλουχία ἰδεῶν, γλώσσα λεπτὴ και πικρῆ, ἐπιλογος εὐγλωττίας κατανυκτικῆς και βαθεῖας· πάντα ταῦτα δὲν ἀποτελοῦσι βέβαια ἔργον ἀξιοθρήνητον. Ἄλλὰ θ' ἀναγνωρίσω μετὰ τοῦ ποιητοῦ ὅτι ἢ ὁδὸς εἶνε ἐπιάνδυνος. Αἱ ἐπιστημονικαὶ ἰδέαι, δύνανται, βεβαίως, νὰ ἐκφράζονται εἰς στίχους, ἀλλὰ ὑπὸ τὸν ὄρον νὰ μεταμορφῶνται ἐν αὐτῷ τούτῳ τῷ βᾶθει αὐτῶν και ἢ οὐσία αὐτῶν ν' ἀποβαίνῃ ποιητικῇ. Τότε, ἀλλὰ μόνον τότε, ὁ στίχος θὰ εἶνε δι' αὐτὰς περίβλημα φυσικόν, ὁμοιον μὲ τοὺς λεπτοὺς ἐκείνους πέπλους οἱ ὁποῖοι ἀπλούμενοι ἐπὶ ἀρχαῖον ἀγάλματος ἀφίνουσι νὰ φαίνονται αἱ γραμμαὶ ἐν ὄλη αὐτῶν τῇ ὠραιότητι.

***

Πνευματικὸς και αἰσθηματικὸς, τοιοῦτος ὑπῆρξεν ἐν ὀλίγοις, ὁ ποιητὴς αὐτός. Τὸ ἔργον αὐτοῦ, παρά τινος ἀδυναμίας και λιποψυχίας, μαρτυρεῖ λαμπρὰν ἐνεργητικότητα· μᾶς διεγείρει ἵνα αἰσθανώμεθα και ἵνα σκεπτόμεθα.

Ἐνθυμοῦμαι τὴν τόσῳ βαθεῖαν και τόσῳ σοβαρὰν ἤσιν τὴν ὁποῖαν ἢ ἀρχαίότης ἀπέδιδεν εἰς τὸν Βιργίλιον·

— Βαρύνεται κανεὶς ἐπὶ τέλος τὰ πάντα, πλὴν τοῦ νὰ κατανοῇ.

ANATOLE FRANCE

[Μετάφρασις Χ. Θ. Δ.]

Μέλος τῆς γαλλικῆς Ἀκαδημίας

στη Μαντούα. Μ' έναν απ' αυτούς, πιστόν μου, θα τοῦ στείλω τὸ γράμμα σου.

Αὐτὰ τῆς εἶπε ὁ ἀγαθὸς ἄνθρωπος ὁποῦ χωρὶς αὐτὸν τίποτα δὲν ἤμποροῦσε νὰ γίνῃ. Ἐπειτα ἐπῆγε καὶ πήρε ἕνα μικρὸ βαζάκι, τῆς τὸ ἔδωσε καὶ εἶπε:

— Πάρε τὴ σκόνη αὐτὴ καὶ ὅταν θελήσης, μεταξὺ σὲς τρεῖς καὶ τέσσερις τὸ πρωῖ, ρίξε τὴν σ' ἕνα ποτήρι νερὸ καὶ πιέ το ἄφοβα. Ἐπειτα ἀπὸ δύο ὄρες θὰ φέρῃ τὸ ἀποτέλεσμα, καὶ τὸ σκεδίό μας ἔτσι εἶναι σὲ καλὸ δρόμο. Πρῶτα-πρῶτα, μὴν ξεχάσης νὰ μοῦ δώσεις τὸ γράμμα γιὰ τὸν Ρωμαῖο· εἶναι πολὺ σπουδαῖο.

Ἡ Ζουλιέττα ἐπῆρε τὴ σκόνη καὶ γύρισε στὸ σπίτι πολὺ εὐχαριστημένη.

— Ἀλήθεια, μητέρα μου, εἶπε, ὁ πάτερ Λορέντζος εἶναι ὁ καλύτερος ἐξομολογητής. Μοῦ ἔδωσε τόση δύναμι, ποὺ μόλις θυμοῦμαι ἀκόμα τὴ μελαγχολία μου.

Ἡ Τζοβάννα εἶδε τὴ χαρὰ τῆς κόρης τῆς καὶ ἀποκρίθη:

— Κόρη μου, θὰ φροντίσω νὰ τοῦ ἀνταποδώσωμε τὸ καλὸ ποὺ σοῦ ἔκαμε...! γιὰ τὸ τάγμα του εἶναι φτωχό.

***

Ἡ χαρὰ τῆς Ζουλιέττας ἔσβησε τὴν ὑποψία τοῦ μεσοῦ Ἀντώνιο καὶ τῆς Τζοβάννας πὺς ἡ κόρη των τάχα ἦτον ἐρωτευμένη. Σκέφθηκαν πὺς ἡ λύπη τῆς θὰ εἶχε ἀφορμὴν τίς παραξένες καὶ μελαγχολικὰς ἰδέες ποὺ ἔχουν οἱ νέες. Καὶ θὰ τὴν ἀφίαναν ἡσυχία τώρα χωρὶς νὰ τῆς μιλήσουν πιά γιὰ γάμο. Κατὰ δυστυχίαν, ἡ συνεννόησις εἶχε προχωρήσῃ πολὺ, ὁποῦ δὲν ἤμποροῦσαν πιά νὰ σταματήσουν.

Λοιπὸν ὁ κόντε Λοντρὸν ἐπρότεινε, ἕνας ἀπὸ τὴν οἰκογένειά του νὰ ἰδῇ τὴν κόρη. Ἀποφάσισαν νὰ πάῃ ἡ Ζουλιέττα στὸ πατρικὸ παλάτι ποὺ εἶλπε πὺς ἦτον στὸν δρόμο τῆς Βερόνας πρὸς τὴ Μαντούα. Θὰ τὴν συνόδευαν δύο θεῖες ἐπειδὴ ἡ μητέρα τῆς δὲν ἤμποροῦσε ἐνεκα τῆς ὑγείας τῆς νὰ πάῃ μαζί. Ἡ Ζουλιέττα ἐδέχθη χωρὶς ἀντίστασι.

Ὅταν ὁμως ἔφθασε στὸ παλάτι, ἐνόμισε πὺς ὁ πατέρας τῆς ἤθελε μὲ τὸ μέσον αὐτὸ νὰ τὴν δώσει ἀμέσως στὸν γαμβρὸ του. Εἶχε μαζί τῆς τὴ σκόνη τοῦ πάτερ Λορέντζου καὶ ἀποφάσισε νὰ τὴν πάρῃ. Ἐκάλεσε, κατὰ τίς τέσσερις τὸ πρωῖ, μιὰ παλαιὰ τῆς ὑπηρέτρια, ποὺ ἦτον σὰν ἄλλη ἀδελφὴ τῆς, καὶ ἐξήτησε ἕνα ποτήρι κρῦο νερὸ λέγοντας πὺς τὸ φαγητὸ τῆς ἔφερε δίψα. Ἐρρίξε τὴ σκόνη μέσα στὸ νερὸ καὶ τὸ ἔπιε. Τότε ἐμπρὸς σὲ μιὰν ἀπὸ τίς θεῖες τῆς καὶ στὴν ὑπηρέτρια, εἶπε:

«Ὁ πατέρας μου δὲν θὰ μοῦ δώσει ἄνδρα ποὺ δὲν τὸν θέλω, ὅταν μπορῶ νὰ ξεφύγω».

Ἡ θεία τῆς καὶ ἡ ὑπηρέτρια, γυναῖκες ἀπονή-

ρευτες, τὴν εἶδαν νὰ πίνῃ τὸ νερὸ μὲ τὴ σκόνη, ποὺ θὰ τὴν ἐδρόσιζε ὅπως ἔλεγε, καὶ ἀκουσαν τὰ λόγια τῆς, μὰ δὲν ἐκατάλαβαν ἢ δὲν ὑποψιάσθηκαν τίποτα. Καὶ ξαναπῆγαν νὰ πλαγιάσουν.

Ὅταν ἔσβησε τὸ φῶς καὶ ἔφυγε ἡ ὑπηρέτρια, σηκώθηκε ἡ Ζουλιέττα καὶ ντύθηκε. Ἐπειτα ἐπλάγιασε πάλι στὸ κρεβάτι, πήρε τὴ θεῖα ἀνθρώπου ποὺ πεθαίνει κ' ἐσταύρωσε τὰ ὄραϊα τῆς χέρια ἐπάνω στὸ στήθος. Καὶ περίμενε ἔτσι νὰ ἐνεργήσῃ τὸ βοτάνι.

Ἐπειτα ἀπὸ δύο ὄρες τὸ βοτάνι ἔκανε τὸ θαῦμα, καὶ ἡ Ζουλιέττα φαινότανε ὀλότρελα σὰν πεθαμένη.

Τὸ πρωῖ, πολὺ ἔπειτα ἀφοῦ εἶχε ἀνατεῖλῃ ὁ ἥλιος, βρῆκαν τὴ νέα στὸ κρεβάτι ὅπως σὰς εἶπα. Θέλησαν νὰ τὴν ξυπνήσουν, μὰ, κόπος χαμένος. Ἦταν σχεδὸν παγωμένη. Τότε θυμήθηκαν ἡ θεία τῆς καὶ ἡ ὑπηρέτρια τὴ σκόνη καὶ τὰ λόγια τῆς κόρης. Καὶ σκέφθηκαν, ὅταν τὴν εἶδαν ντυμένη στὸ κρεβάτι, πὺς ἡ σκόνη ἐκείνη ἦταν φαρμάκι καὶ πεθαμένη ἡ Ζουλιέττα.

Τότε ἔβαλαν φωνὲς μεγάλες καὶ ἔκλαιαν ἀπελπιστικά.

Ἡ ὑπηρέτρια προπάντων τὴν καλοῦσε ἀδιάκοπα μὲ τὸνομά τῆς καὶ ἔλεγε:

«ὦ, κυρά μου. Αὐτὸ λοιπὸν ἦταν ποὺ ἤθελιν νὰ ποῦν τὰ λόγια σου: «Ὁ πατέρας μου δὲν θὰ μὲ παντρεύῃ χωρὶς τὴ θέλησί μου». Μὲ γέλασες λοιπὸν ὅταν μοῦ ζήτησες τὸ κρῦο νερὸ, ποὺ ἦταν γιὰ νὰ σοῦ δώσει τὸν σκληρὸν αὐτὸ θάνατο. Ἀλοίμονο σ' ἐμένα. Ποῦν νὰ καταρασθῶ; Τὸν χάρο ἢ τὸν ἑαυτό μου; Ἄ, γιατί στὴν τελευταία σου στιγμή νὰ περιφρονήσης τὴ συντροφιά μου, ποὺ ἔδειχνες πὺς τὴν ἀγαποῦσες τρυφερὰ σὲ ὅλη σου τὴ ζωὴ; Ὅπως κοντὰ σου ἦμον ἐντυχισμένη στὴ ζωὴ, ἔτσι θὰ πέθαινα θεληματικά μαζί σου. Ἄ, κερά μου, ἐγὼ μὲ τὰ χέρια μου, σοῦ ἔφερα τὸ νερὸ, ἐγὼ, ἐγκαταλειμμένη, τώρα, ἐλευσινή. Ἐγὼ ἐσκώτωσα μονομιάς ἐσένα καὶ τὸν ἑαυτό μου, τὸν πατέρα καὶ τὴ μητέρα σου».

Ἐλεγε αὐτὰ τὰ λόγια καὶ ἔσφιγγε στὴν ἀγκαλιά τῆς τὴν κόρη, ποὺ φαινότανε νεκρή.

Ὁ μεσοῦ Ἀντώνιο, ποὺ βρισκότανε ἐκεῖ κοντὰ, ἄκουσε τίς φωνές. Τρέμοντας ἔτρεξε στὴν κάμαρα τῆς Ζουλιέττας. Τὴν εἶδε ἀκίνητη στὸ κρεβάτι ἀπάνω, ἔμαθε ὅτι ἔγινε τὴ νύχτα καὶ ἔστειλε ἀμέσως νὰ καλέσῃ τὸν γιατρὸ του, φημισμένον πολὺ.

Ἐβλεπε πὺς ἡ Ζουλιέττα ἦταν πεθαμένη, μὰ ἤθελε καθεὶ νὰ κάμῃ γιὰ νὰ ἠσυχάσῃ τὴ συνείδησί του.

Ἦρθε ὁ γιατρός, ἐξέτασε τὴν κόρη καὶ εἶπε πὺς τὸ φαρμάκι τὴν εἶχε θανατώσει ὄρες τώρα.

Ὁ δυστυχισμένος πατέρας ἔκλαψε πικρά.

Τὸ μαῦρο ἀγγελμα, ἀπὸ στόμα σὲ στόμα, ἔφθασε γλήγορα ὡς τὴ μητέρα τὴ δυστυχισμένη.

ΟΙ ΜΑΘΗΤΑΙ ΕΙΣ ΕΜΜΑΟΥΣ

ΥΠΟ ΤΙΣΙΑΝΟΥ

Ἐπεσε ἀναίσθητη, σὰν πεθαμένη. Ὅταν συνῆλθε, ἔκλαψε σὰν τρελλὴ καὶ χτυπιότανε καλῶντας τὴν κόρη τῆς τὴ λατρευτὴ. Οἱ θρηνοὶ τῆς ἔφθαναν στὸν οὐρανὸν.

«Ἄ, πεθαμένη σὲ βλέπω, κόρη μου ἀγαπημένη, μόνη παρηγοριά μου. Πὺς ἠμπόρεσες νὰ φύγῃς, σκληρὸ παιδί, χωρὶς ν' ἀποχαιρετήσης τὴ δυστυχισμένη σου μητέρα; Οὔτε νὰ κλείσω τὰ ὄραϊα σου μάτια, οὔτε νὰ πλύνω τὸ πολυτιμο κορμί σου δὲν ἀξιώθηκα. Ἐσεῖς ὄλες, φιλενάδες μου, βοηθήσατέ με νὰ πεθάνω. Ἄν μὲ λυπᾶσθε, πάρτε με τὰ χέρια σας τὴ ζωὴ μου, νὰ μὴ προφθάσῃ ὁ πόνος μου. Καὶ σὺ, Πατέρα Ἐπουράνιε, πάρε με ἀπὸ τὸν κόσμον αὐτόν, στείλε κατεπάνω μου τὸν κεραννὸ σου, γιὰ τὴν δὲν εἶναι στὸ χέρι μου νὰ βρῶ τὸν θάνατο τόσο γλήγορο ὅπως τὸν ποθῶ.

Τὴν πήραν στὰ χέρια τους οἱ φιλενάδες τῆς καὶ τὴν ἔβαλαν στὸ κρεβάτι, λέγοντάς τῆς γλυκὰ λόγια. Ἐκείνη ἀδιάκοπα ἀναστενάζε καὶ ἔκλαιε ἀπελπιστικά.

Ἀπὸ τὸ παλάτι ὁποῦ βρισκότανε ἡ Ζουλιέττα, τὴν ἔφεραν στὴ Βερόνα μὲ μεγάλη συνοδεία καὶ τὴν ἔθαψαν στὸ Σάν-Φρατζέσκο.

Ὁ πάτερ Λορέντζος ἔδωκε τὸ γράμμα τῆς Ζουλιέττας σ' ἕνα μοναχὸ ποὺ ἐπῆγαινε στὴ Μαντούα νὰ τὸ φέρῃ στὸν Ρωμαῖο καὶ ἐπῆγε ὁ ἴδιος ἔξω ἀπὸ τὴν πόλι γιὰ μιὰ ὑπόθεσι τῆς

μονῆς. Κατὰ δυστυχίαν ὁ καλόγερος δὲν εὗρε τὸν Ρωμαῖο στὸ σπίτι του καὶ ἐκράτησε τὸ γράμμα νὰ τὸ δώσει ἀργότερα στὰ χέρια του. Σ' αὐτὸ τὸ μεταξὺ ὁ Πιέτρος, ἀπελπισμένος μὲ τὸν θάνατο τῆς κόρης του ποὺ τὴ νόμιζε ἀληθινὰ νεκρή, ἐπῆγε νὰ ἰδῇ τὸν πάτερ Λορέντζο. Μὴ βρίσκοντας ὁμως αὐτόν στὴ Βερόνα, ἀποφάσισε νὰ φέρῃ στὸν Ρωμαῖο τὴ θλιβερὴ εἶδησι.

Τὸ βράδυ λοιπὸν ξεκίνησε νὰ πάῃ στὴ Μαντούα. Ἐφθάσε τὸ πρωῖ. Ὁ Ρωμαῖος δὲν εἶχε λάβῃ ἀκόμα τὸ γράμμα τῆς Ζουλιέττας. Ὁ Πιέτρος μὲ κλάματα τοῦ διηγῆθηκε τὸ πὺς ἡ Ζουλιέττα πέθανε καὶ πὺς εἶδε νὰ τὴν κατεβάζουν στὸν τάφο.

Ὁ Ρωμαῖος στὸ ἀκουσμα αὐτὸ ἔβγαλε τὸ σπαθί του γιὰ νὰ σκοτωθῇ. Μὰ τὸν κράτησε ὁ Πιέτρος.

«Ὅτι καὶ νὰ γείνη, εἶπε, δὲν ἠμπορῶ πιά νὰ ζήσω, γιὰ τὴ ζωὴ μου ἡ ἀληθινὴ δὲν ὑπάρχει. Ὁ Ζουλιέττα μου, ἐγὼ εἶμαι ὁ αἴτιος τοῦ θανάτου σου, ποὺ δὲν ἤρθα νὰ σὲ πάρω ἀπὸ τὰ χέρια των. Ἐσὺ ἀποφάσισες νὰ πεθάνῃς γιὰ νὰ μὴ χωρισθῆς ἀπὸ μένα, κ' ἐγὼ πὺς νὰ ζήσω μοναχός; Ποτὲ δὲν θὰ γίνῃ αὐτό».

Κλείσθηκε στὴν κάμαρά του καὶ ἡ μοναχία ἐκείνη τοῦ φάνηκε λιγώτερο πένθιμη ἀπὸ τὴ ζωὴ

Ἐπειτα ντύθηκε χωρικός, πήρε ἕνα μπουκα-

—Κάμεδ, τι θέλεις, αποκρίθη ο πάτερ Λορέντζος. Και έκλεισε το μνήμα και μπήκε με τον ακόλουθόν του στην εκκλησία. Είχε ξημερώσει πιά. Ο ένας από τους φύλακας έπηγε άμέσως να ειδοποιήσει την οικογένεια των Καπουλέττων. Γνώριζαν τη φιλία του πάτερ Λορέντζου και του Ρωμαίου, και γλήγορα ξεκίνησαν να παρακαλέσουν τον αυθέντην να μάθει από τον καλόγερο — και με βασανιστήρια στην ανάγκη — τί έκανε εκείνη την ώρα μέσα στο μνήμα.

Εκείνος έβγαλε φύλακας μην τύχη και φύγη ο πάτερ Λορέντζος και τον έκάλεσε στο παλάτι του. «Τί ήθελες, πάτερ, τόσο πρωί μέσα στο μνήμα των Καπουλέττων; Πές το, γιατί με κάθε τρόπο πρέπει να το μάθω.

—Αυθέντα, απεκρίθηκε ο μοναχός, θα σου το ειπώ πολύ ειχαρίστως. Όταν έξοισε, έχοτανε σ' έμένα να εξομολογηθώ ή κόρη του μεσοσέρ Αντώνιο, που τόσο παράδοξα πέθανε προχτές. Την αγαπούσα πολύ σαν πνευματική μου κόρη. Κ' επειδή δεν ήμπορεσα να πάω στην κηδεία της, έπηγα να διαβάσω τις ευχές, που πρέπει να πωθούν έννά φορές για να γλυτώση ή ψυχή από το πουργατόριο. Άλγοι γνωρίζουν ή καταλαβαίνουν αυτά τα πράγματα. Γι' αυτό οι άνόητοι νομίζουν ότι έπηγα να πάρω τα στολίδια των νεκρών. Δεν ήξερω αν ήμαι ληστής για να κάμω μιá τέτοια πράξη. Το χάσο μου μου άρκει όπως περιφρονώ τους θησαυρούς του κόσμου, ακόμα περισσότερο τα φορέματα των νεκρών. Πολύ κακά έκαμαν εκείνοι που με κατηγορήσαν.

Ο αυθέντης έπίστεψε τον καλόγερο. Οι άλλοι όμως καλόγεροι που ήθελαν το κακό του, σκέφθηκαν εις το μεταξύ ν' ανοίξουν το μνήμα,

δπου και βρήκαν το σώμα του Ρωμαίου. Πριν φύγη ο πάτερ Λορέντζος, ήλθαν οι καλόγεροι και διηγήθηκαν ότι στον τάφο των Καπουλέττων, όπου είχαν βρή τον πάτερ Λορέντζο, ήτον νεκρός ο Ρωμαίος Μοντέιος. Κανείς δεν μπορούσε να το πιστέψη και ήθελαν να μάθουν την αλήθεια.

Ο πάτερ Λορέντζος είδε πως ήταν αδύνατον να κρύψη το μυστικό. Γονάτισε εμπρός στον αυθέντη και ειπε:

«Συγχώρησέ με, αυθέντα μου, αν έκρυψα την αλήθεια. Δεν το έκαμα με κανένα κακό σκοπό ήθέλησα να φυλάξω την υπόσχεσι που έδωκα σε δύο δυστυχισμένους.

Και εμπρός σε όλους αναγκάσθηκε να διηγηθώ όλη την ιστορία όπως είχε γείνη.

Τότε ο Βαρθολομαίος Ντάλλα - Σκάλα τόσο συγκινήθηκε που μόλις κρατούσε τα δάκρυα, και από συμπάθεια στους δύο αυτούς δυστυχισμένους ήθέλησε να ιδή τα σώματά των. Και τότε διέταξε να τα μεταφέρουν στο Σάν-Φραντζέσκο.

Εκεί ήρθαν και οι γονείς των. Και ο θάνατος των παιδιών τους ένβησε το μίσος των και φιλιώθηκαν.

Έτσι τελείωσε ή μεγάλη αυτή έχθρα, όπου ούτε παρακλήσεις, ούτε φοβέρες, ούτε σκοτωμοί, ούτε ο καιρός είχαν μορδέσει να την σβήσουν. Ο θάνατος των δύο έραστών το κατώρθεσε.

Ένα ωραίο μνημείο έστησαν όπου μιá επιγραφή έλεγε την αιτία των δύο θανάτων. Έδω έθαψαν οι γονείς και όλη ή πολιτεία τους δύο αγαπημένους.

Αυτό ήτον το τέλος της αγάπης του Ρωμαίου και της Ζουλιέττας όπως σάς την διηγήθηκα και όπως την άκουσα κ' εγώ να την διηγούνται.

[Μετάφρ. Κ. Μ.]

LUIGI DA PORTO

ΡΑΧΗΛ

ΕΠΙ ΤΗ ΠΕΝΤΗΚΟΝΤΑΕΤΗΡΙΑ ΑΠΟ ΤΟΥ ΘΑΝΑΤΟΥ ΤΗΣ

Τη 3 Ιανουαρίου (ξ. ν.) 1858 το Γαλλικόν Θέατρον ύψιστο το σκληρότερον πένθος το όποιον έπληξεν αυτό από του θανάτου του Τάλμα· έχανε την Ραχήλ.

Εκείνη ή όποια ήτο πεπρωμένον να γίνη ή κατ' έξοχην μεγάλη τραγωδός του δεκάτου ένάτου αιώνος, γεννηθείσα τω 1821 από γονείς Ισραηλίτας και άδουσα μετά δέκα έτη εις τας όδους της Λυών, είδεν έαυτήν εκ της άθλιότητος και της άφανείας οδηγουμένην εις την όδον της δόξης ακριβώς χάρις εις το όσμα της αυτό το

όποιον έτυχε ν' άκούση ο Κορόν. Άλλ' εις Παρισίους όπου ώδηγήθη υπ' αυτού και όπου ή τέως Έλίζα Φελίξ μετωνομάσθη Ραχήλ, όλίγα ήκουσε μαθήματα φωνητικής μουσικής ή τόσα υποσοχομένη φωνή της, δεν έτήρησε τας υποσχέσεις της, και ή νεαρωτάτη μαθήτρια καταλιπούσα διά τουτο τας μουσικάς ασκήσεις επεδόθη εις την δραματικήν τέχνην παρά τινι Όλαίω, παλαιμάχφ ήθοποιώ, ο όποιος τότε ήτο δραματικός διδάσκαλος αλλά και θιασάρχης. Εις το θέατρον του επέδειξεν ή Ραχήλ τα πρώτα της δραμα-

Η ΡΑΧΗΛ — ΥΠΟ ΡΑΝΝΧΑΪΜ

τικά χαρίσματα και ήδη ή φήμη της ηυθύνετο και τα εισιτήρια καθίσταντο περιζήτητα όσάκις το όνομά της έφέρετο επί του προγράμματος.

Η αδύνατη και πενυχρά κόρη είχεν ύφος επιβλητικόν, το βάδισμά της, το παράστημα ήσαν όλως ιδιάζοντα· έμάντερες παρ' αυτή την γεννωμένην μεγαλοφυΐαν. Και δι' αυτό, μαντικώτατα ή δεσποινίς Μάρς, προς τους αντιπροβάλλοντας εις αυτήν το μικρόσωμον της νεαρής τραγωδού, ειπε: «Rachel grandira».

***

Η Ραχήλ δεν έβράδυνεν ούτω, και ήτο τότε δεκαπενταέτις, να εισαχθώ εις την Δραματικήν Σχολήν του Όδείου. Την 12 Ιουνίου 1837 έδρεπε τας πρώτας της δάφνας επί της σκηνης του Γαλλικου Θεάτρου παίζουσα το πρόσωπον της Καμίλλης εις τον «Οράτιον». Διά τους τακτικούς θαμώνας του θεάτρου αυτού ή πρώτη αυτή εμφάνις δεν ήτο τι σύννηδες. Εύρίσκοντο ένώπιον κόρης μικροσώμου και λιγνής, μετρίως ευειδούς, με προέχοντα τα μηλα των παρειών, με πάγωνα πολύ λεπτόν, με μέτωπον παραδόξως κυρτόν· αλλά κάτω από το μέτωπον αυτό, ήκτινοβόλουν δύο οφθαλμοί, τώρα διάπυροι ως ή δογγή, τώρα βαθείς ως ή σκέψις. Ο λαιμός ισχνός και μαυριδερός ύψωνε την κεφαλήν με θαυμαστήν αξιοπρέπειαν· οι λεπτοί βραχιόνες διέγραφον καταπίπτοντες δύο χαριέσσας γραμμάς· και διαν έβάδιζε, κινήσις ιδιάζουσα των όμων έσημειωνε τρόπον τινά τον ρυθμόν των βημάτων της. Η φωνή της ήτο βαρεία και υπόβραχνος, αλλά υπόβραχνος από τον ένδύμυχον πυρετόν. Οσοδήποτε άτάραχος και αν έφαινετο, ξεφεύγετο πύρ, το όποιον μετεδίδετο εις όλον

το ακροατήριον. Άλλως τε καμία προσπάθεια, καμία υπέρμετρος εκδήλωσις. Η Ραχήλ δεν είχεν ή να όμιλή. Η φωνή της διερμήνευε τελείως τα αισθήματα του προσώπου το όποιον υπεδύετο και προσέδιδεν εις αυτά τον τόνον της αληθείας και της ζωής.

***

Η επιτυχία της άρτιφανούς τραγωδού έγινε κατ' αρχάς εις τα παρασκήνια του Γαλλικου Θεάτρου, εις την αίθουσαν των Ηθοποιών και εις την πλατείαν. Ο τύπος άνεμίχθη βραδυτέρον, και ο Ιούλιος Ζανέν, πρώτος εις την επιφυλλίδα της «Εφημερίδος των Συζητήσεων» της 10 Σεπτεμβρίου 1838 έξύμνησε με ύφος πομπώδες την νέαν έρμηνεύτριαν του Κορηλίου και του Ραχίνα. Μετ' ου πολύν αι αίθουσαι του προαστείου του Αγίου Γερμανου έδέχθησαν και χειροκρότησαν την νεαρην τραγωδόν. Κατά την αυτήν έποχην διεδόθη ή φήμη ότι ή Ραχήλ δεν θα παρέμενεν επί μακρόν εις το Θέατρον και ότι ήπειλείτο από νόσημα στηθικόν. Η κόπωσις ήν υπέσστη είνε ένόητος άφοϋ παρουσιάσθη έν διαστήματι όλίγων μηνών εις έπτά διαφόρους όόλους, με υπεροχήν ή όποια δεν διέψευσεν έαυτήν. Έξ από τους όόλους αυτούς παρέμειναν το πολυτιμότερον κεφάλαιον του δραματολογίου της. Με ποίον άπροσδόκητον τρόπον επετίθετο ως μανιωδώς ώργισμένη Καμίλλη, άντεπιστρέφουσα εις τον Οράτιον το όνομα της Ρώμης, έν τόνω έρωτηματικώ και περιφρονητικώ

Rome? l'unique objet de mon ressentiment.

Όχι την τραγωδίαν, αλλά την Ραχήλ ήκρωώντο. Όμίλει, και όλον το ακροατήριον ξεφρισσεν εις τας έλαχίστας αποχρώσεις της άπαγγελίας της. «Ποίος δεν ένθυμείται, γράφει ο Παύλος δε Σαιν - Βικτώρ την παράδοξον αντίθεση της ζωής και της νεκρας την όποιαν παρουσίαζεν έκάστη των παραστάσεων της τραγωδού; Έν όσφ ήτο επί της σκηνης, ή τραγωδία προέβαινεν, έξη, συνεκίνηει, ένεθουσίαζε τα πλήθη· ευθύς ως κατέλειπεν αυτήν, ή μαρμαρίνη παγερότης ή καταχεομένη από του θόλου των νεκροπόλεων κατελάμβανε πάλιν το δράμα και τα πρόσωπα αυτού».

Έγχαυχώμενον διά την Ραχήλ, το Γαλλικόν Θέατρον τη έδώρησε διάδημα χρυσοϋν, διάδημα βασιλικόν επί του όποιου έχαραχθησαν αι λέξεις. «Τη Δεσποινίδι Ραχήλ το Γαλλικόν Θέατρον».

Τὸ ἀκόλουθον ἔτος κατὰ τὴν πρώτην περιοδείαν τὴν ὁποίαν ἔκαμεν εἰς τὸ Λονδίνον, ἡ νεαρά τραγωδὸς ἐξήγειρεν ἐκεῖ τὸν αὐτὸν ἐνθουσιασμόν. Ἡ Ἄνασσα ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ τῇ ἐδώρησεν ἐν βραχιόλι μὲ τὰς ἐξῆς λέξεις ἀποτελούμενας ἀπὸ πολυτίμους λίθους: «Βικτωρία Ἄνασσα, τῇ Ῥαχήλ».

***

Ἐνθαρρυνομένη ἀπὸ τὰς τόσας ἐκδηλώσεις θαυμασμοῦ, ἡ ἐρμηνεύτρια τῆς Ἐρμιόνης ἠθέλησε νὰ ὑποδυθῇ τὰ δυσχερέστερα πρόσωπα τῆς τραγικῆς σκηνῆς. Ὑπεδύθη οὕτω τὸ πρόσωπον τῆς Παυλίνας ἐν τῷ «Πολυεύκτω» καὶ τὸ τῆς Φαίδρας τῇ 21 Ἰανουαρίου 1843. Ἐκάστη νέα διάπλασις ῥόλου ἐφαίνετο ἐπανξάνουσα τὸν ἐνθουσιασμόν τοῦ κοινῶ. Ἡ κυρία δὲ Ζιραρδὲν εἶχε γράψῃ ἐπίτηδες διὰ τὴν Ῥαχήλ τὴν «Ἰουδίθ» τῆς ἄλλ' ἢ Ῥαχήλ ἐφοβεῖτο μήπως ἐκθέσῃ τὴν φήμην τῆς καὶ δὲν ἠθέλε νὰ ῥιποκινδυνεύσῃ μὲ νέον ἔργον· ἡ προτίμησις τῆς ὑπῆρξε πάντοτε ὑπὲρ τῆς ἐπαναλήψεως ἔργων παλαιῶν. Ἐπαιξεν ἐν τούτοις, μετὰ ὄχι ὀλίγους ἐνδοιασμούς, εἰς πολλὰ νέα. Οὕτως εἰς τὸ Γαλλικὸν Θέατρον ἔπαιξεν ἐν ὄλῳ εἰς τεσσαράκοντα ἔργα· ἀλλὰ μετὰ τούτων ὑπῆρξαν πολλοὶ ῥόλοι τοὺς ὁποίους ἐδοκίμασε καὶ σχεδὸν εὐθὺς ἐγκατέλειπεν. Ἄλλως τε ἡ Ῥαχήλ δὲν ἐπετύγχανε ποτὲ τελείως ἀπὸ τὴν πρώτην παράστασιν.

Ἐδεικνύετο διστακτικὴ, ἐφεκτικὴ, δειλὴ καὶ ἀπῆλιξεν οὕτω τοὺς συγγραφεῖς. Μάλιστα σχεδὸν ἀπέτυχεν εἰς τὴν ἐπανάληψιν τῆς Made-moiselle de Belle-Isle καὶ εἰς τὴν τοῦ «Ἀγγέλου» καθ' ἣν ἔχουσα παρ' αὐτῇ τὴν ἀδελφὴν τῆς Ῥεβέκκας εἰς τὸν ῥόλον τῆς Αἰκατερίνης Μπραγγαδίνι, σχεδὸν ἐπεσκιάσθη ἀπὸ αὐτῆν. Ἡ Ῥαχήλ εἶχε κατ' ἀρχὰς δεχθῆ τὸν ῥόλον τῆς Μηδείας, τὸν ὁποῖον ἔγραψε δι' αὐτῆν ὁ Λεγγουβέ· ἀλλὰ κατὰ τὰς παραμονὰς τῶν δοκιμῶν, εἶτε διότι κατετάραξεν αὐτὴν ὑπερμέτρως ὁ θάνατος τῆς ἀδελφῆς τῆς ἢ ὁποία ἐπρόκειτο νὰ συμμετάσχη τῆς διδασκαλίας τοῦ ἔργου, εἶτε διότι, ὡς ἡ ἰδία ἰσχυρίζετο, τὸ ἄλαντον αὐτῆς ἐστερεῖτο τῆς μητρικῆς χορδῆς, ἠρνήθη νὰ παιξῇ.

***

Πρέπει νὰ εἰπωμεν ἐπίσης ὅτι αἱ προκαταλήψεις τοῦ ἔξαιρέτου διδασκάλου αὐτῆς Σαμφῶν κατὰ τοῦ νεωτέρου δραματολογίου δὲν ἦσαν ξέναι

πρὸς τὰς ἀρνήσεις αὐτάς. Ὁ Σαμφῶν διετήρησε μέχρι τέλους, παρὰ τὰς παροδικὰς διαστάσεις, μεγίστην ἐπιρροὴν ἐπὶ τῆς διασῆμου μαθητρίας του· ἔσχεν, οὕτως εἰπεῖν, τὴν πνευματικὴν αὐτῆς ἴθυσιν, καὶ ἡ ἀλληλογραφία τῶν ἢ συνεχῆς, καίτοι ἐβλέποντο καθημερινῶς, ἀποδεικνύει ὅτι ἡ Ῥαχήλ εἶχε πάντοτε ἀνάγκην τοῦ διδασκάλου τῆς διὰ νὰ αἰσθανθῇ καὶ κατανοήσῃ ἕνα ῥόλον καὶ διὰ νὰ ἀποδώσῃ εἰς αὐτὸν ὅλην τὴν ἀξίαν του. Μέχρι ποίου βαθμοῦ ὀφείλεται εἰς τὸν Σαμφῶν ἡ μεγαλοφυΐα τῆς Ῥαχήλ; Ἴδὸν ζήτημα λεπτὸν οὐδ' ἡ λύσις ἐν τούτοις δίδεται ἀπὸ αὐτὰ τὰ χεῖλη τῆς Ῥαχήλ, ὡς κραγὴ θαυμασμοῦ καὶ ἐγνωμοσύνης πρὸς τὸν διδάσκαλόν τῆς. Ἦτο εἰκοσιεξαέτις. Ἄδηλον ποία αἰτία ἐπέφερε ῥῆξιν μεταξὺ αὐτῆς καὶ τοῦ Σαμφῶν. Ἐνας φίλος τῆς τὴν ἐπισκέπτειται καὶ τὴν εὐρίσκει θρηνοῦσαν. «Ἐχασα τὸ πᾶν, ἀναφωνεῖ αὐτῇ, χάνουσα τὸν Σαμφῶν· θ' ἀποθάνω, θὰ ἐγκαταλείψω τὸ θέατρον! Εἶμαι ἐντελῶς ἀνίκανος χωρὶς αὐτόν! — Πῶς, ἐντελῶς ἀνίκανος χωρὶς αὐτόν! Καὶ ἡ μεγαλοφυΐα Σας; — Ἡ μεγαλοφυΐα μου! Ἡ μεγαλοφυΐα μου!.. Ναί, αἰσθάνομαι ὅτι ἐγεννήθην διὰ ν' ἀνέλθω πολὺ ὑψηλά, ἀλλὰ δὲν ἔμπορῶ ν' ἀνέλθω μόνη. Εὐρίσκω πολὺ καλὰ μερικὰς μεμονωμένας ἐκδηλώσεις, μερικοὺς φθόγγους πλήρεις πάθους, μερικοὺς τόνους ἀληθινούς, ἀλλὰ τὸ σύνολον ἑνὸς ῥόλου μὲ τρομάζει. Ὁ Σαμφῶν μὲ τὸ τόσῳ φαινὸν πνεῦμα του, μὲ καθωδήγει χωρὶς ποτὲ νὰ μὲ δεσμεύῃ, μοῦ ἔδιδεν ἰδέας αἰ ὁποῖαι μοῦ ἔδιδαν ἄλλας ἰδέας. Μακρὰν του, πάλιν μετ' αὐτοῦ εἰργαζόμεν. Ἐπανελάμβανον μέσα μου ὅλα ὅσα μοῦ εἶχεν εἰπῆ, καὶ τὸ ἑσπέρας ἐπάνω εἰς τὴν σκηνήν, οἱ τόνοι αὐτοῦ μοῦ ἐπανερχόντο εἰς τὴν μνήμην, καὶ τὸν ἐμιμούμην κατὰ ἰδικόν μου τρόπον, ὡς δι' ἐμπνεύσεως». «Ἴδὸν λοιπὸν ἡ ἐξήγησις, ὡς γράφει κάπου ὁ Λεγκουβέ, τῆς μυστηριώδους καὶ μοναδικῆς ταύτης ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς Τέχνης ἐνώσεως διδασκάλου καὶ μαθητρίας μυσήντος καὶ μνονμένης».

Βεβαίως πολὺ τυφλοὶ καὶ πολὺ ἀχάριστοι θὰ ἦσαν ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι θὰ ἠθέλον νὰ ἴδουν ἐν τῇ θαυμαστῇ ταύτῃ καλλιτέχνιδι, ἀπλὴν μόνον ἠχὴ τοῦ διδασκάλου τῆς. Ἡ ἀπόδειξις τοῦ ἐναντίου εἶνε ἀπλουστάτη. Ἐνεφύσησε τοὺς τόνους αὐτοῦ καὶ τὰς προθέσεις εἰς πλείστας ἄλλας, ἀλλὰ μόνην αὐτὴν παρήγαγεν ὁμοίαν μὲ αὐτῆν. Ὅχι, ὁ Σαμφῶν δὲν ἐδημιούργησε τὴν δεσποινίδα

ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΤΑΞΙΔΙΑ — Ο ΠΟΤΑΜΟΣ ΚΕΡΚΥΡΑΣ

ΦΩΤΟΓΡ. ΜΑΡΙΟΥ ΦΑΡΡΟΥΤΣΙΑ

Ῥαχήλ, ἀλλὰ τὴν ἐπεκάλεσε· δὲν τῆς ἔδωσε τὰς πτέρυγας τῆς, ἀλλὰ διήνοιξε πρὸ αὐτῶν τὸ διάστημα. Δὲν εἶχεν αὐτὴ ἀνάγκην αὐτοῦ διὰ νὰ γίνῃ καλλιτέχνης πρώτης γραμμῆς· ἀνευ αὐτοῦ θὰ ἦτο ἴσως ὑπερτέρα τῶν Δορβάλ, Δεϊλέ, Ζώρς, ἀλλὰ δὲν θὰ ἦτο Ῥαχήλ. Ἡ φθίσις τὴν ἔπλασε μεγάλην τραγωδόν· ὁ Σαμφῶν τὴν διέπλασε Μοῦσαν.

***

Τῷ 1855 ἡ Ῥαχήλ ἔκαμε τὴν πολυθρύλητον εἰς Ἀμερικὴν περιοδείαν τῆς, τῆς ὁποίας ἡ ἐπιτυχία ὑπῆρξεν ὅλως σχετικὴ, διότι οἱ Ἀμερικανοὶ δὲν τὴν ἠγνόουν. «Ὅ,τι κάμνει περισσοτέρων ἐντύπων παρ' ἡμῶν, ἔγραψεν ὁ Μπωβαλλέ, ἡ λαμπρά τῆς ἀπαγγελία, ἡ ἐκφραστικότης τῆς φυσιογνωμίας, αἱ θαυμασταὶ τῆς κινήσεις, ὅλα αὐτὰ ἐπέρασαν σχεδὸν ἀπαράτηρα. Τὰ μόνον μέρη τὰ ὁποῖα διήγειραν ἀληθεῖς ἐπευφημίας ὑπῆρξαν τὰ θερμὰ μέρη, αἱ σκηναὶ δράσεως κατὰ τὰς ὁποίας τὸ βᾶδισμα καθίσταται ζωηρότερον, αἱ κινήσεις ἐμμηχώτεροι, κατὰ τὰς ὁποίας ἡ φωνὴ ἀφίνει τὴν συνήθη διαπασῶν».

Ἡ Ῥαχήλ ἐπανῆλθεν ἐν σπουδῇ καὶ ἀπε-

σύρθη εἰς τὴν ἐν Μελάν οἰκίαν τῆς. Ἐσκόπευε νὰ διαφιλονεικήσῃ κατὰ τῆς Ῥιστόρι τὸ ἔδαφος τοῦ ὁποῖον αὐτὴ κατέκτησε κατὰ τὴν ἀπουσίαν τῆς· ἀλλ' εἰς μάτην. Ὁ πυρετός ὁ ὁποῖος διαρκῶς κατέκαιε τὸ αἷμα τῆς τὸ εἶχεν ἐξαντλήσει, καὶ ἡ φθίσις, ἀμείλικτος πρὸς τὴν μεγαλοφυΐαν τῆς, τὴν ἔφερε πρὸς τὸν τάφον. Μετέβη τότε εἰς τὴν μεσημβρινὴν Γαλλίαν, ἀπληγισμένη ὅτι ἀπέθνησκε χωρὶς νὰ δυνηθῇ ν' ἀνακτήσῃ σκῆπτρον τὸ ὁποῖον ἔξέφυγε τῆς χειρὸς τῆς. Ὑπέκνησεν εἰς τὸ μοιραῖον τέλος ἐν ἡλικίᾳ τριάκοντα ἑπτὰ ἐτῶν.

Ἡ Ῥαχήλ ὑπῆρξε μεγάλη τραγωδὸς καθόσον παρεῖχεν ὅλην τῆς τὴν ψυχὴν ἐν τῇ ἐρμηνεύσει τῶν ῥόλων τῆς. Σχεδὸν πάντοτε ὁσάκις ὑπεδύετο τὸ πρόσωπον τῆς Καμίλλης εἰς τὸν «Ὁράτιον», ἡ μεγάλη σκηνὴ τοῦ τέλους τῆς δ' πράξεως κατὰ τὴν ὁποίαν διαμαρτύρεται μὲ τόσην μανίαν κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ τῆς διὰ τὸν θάνατον τοῦ Κουρατίου, ἦτο δι' αὐτὴν ὀδυνηρὰ καὶ βαρύνμοχος δοκιμασία. Μετὰ τὸν τελευταῖον στίχον·

«Ἐγὼ μόνη νὰ εἶμαι ἡ αἰτία καὶ ν' ἀποθάνω ἀπὸ εὐχαρίστησιν».

Δὲν ὑπῆρξεν αὐτῇ ἡ μόνη ἀπογοήτευσις. Καὶ ἄλλα δάκρυα ἐχύθησαν, τὰ ὅποια λάμπουν ἀκόμη διὰ μέσου τοῦ ἑξαίσιου ἔργου τοῦ ποιητοῦ.

Η Ραχήλ, — ἐξ ἀφορμῆς τῆς πεντηκονταετηρίδος ἀπὸ τοῦ θανάτου τῆς ὁποίας δημοσιεύομεν εἰς τὸ τεῦχος αὐτὸ ἐκτενή μελέτην, — ἦτο βεβαίως ἀπληστος ἀλλὰ δὲν ἦτο φιλάργυρος. Ἦθελε πολὺ νὰ λαμβάνῃ, καὶ ὀλίγον νὰ δίδῃ ἀγαποῦσε πρὸ πάντων νὰ ὑπάσχηται. Ἡ μονομανία αὐτῆ εἶχεν ἀποβῆ ἀφόρητος δι' ἐκείνους οἱ ὅποιοι τὴν ἐπλησίαζαν εἰς τὸ θέατρον, δηλαδὴ μακρῶν τοῦ τόπου ὅπου θὰ ἔπρεπε νὰ τηρήσῃ τὴν ὑπόσχεσιν τῆς.

Ἐνίοτε ἐχάριζε καὶ καὶ τὸ ζῆτοῦσε πάλιν ὀπίσω. Καὶ ὅμως ἓνα βράδυ ὅπου ἐδίδετο ἡ Ἀδριανὴ Δεκουβρέε, ἡ Κυρία Ἀλλὰν εἶχε λησιμονήσῃ εἰς τὸ σπίτι τῆς τὸ δακτυλίδι πού ἔπρεπε νὰ φορῇ εἰς τὴν πρώτην πρᾶξιν. Ἡ Ραχήλ ἔβγαλεν ἀπὸ τὸ δακτυλὶ τῆς λαμπρὸν δακτυλίδι μὲ διαμάντια καὶ θουμπίνια, τὸ ἐπρόσφερε εἰς τὴν Κυρίαν Ἀλλὰν καὶ τῆς εἶπε: «Κυρία, κάμετέ μου τὴ χάριν νὰ φορέσετε αὐτὸ τὸ δακτυλίδι . . . καὶ νὰ τὸ κρατήσετε! — Ὅχι πάντοτε. — Πῶς ὄχι; πάντοτε . . . γιατί ἂν σὰς τὸ ζῆτοῦσα πίσω, θὰ ἔπρεπε μαζί καὶ τὴν εὐχαριστήσῃ νὰ σὰς βλέπω νὰ τὸ φορῆτε».

Εἰς τὸ θέατρον ἡ Ραχήλ πάντοτε σχεδὸν ἐπήγαινε εἰς τὴν αἴθουσαν τῶν ἠθοποιῶν. Προσπαθοῦσε μὲ ἔμορφα λόγια πού δὲν ἐστοίχιζαν τίποτε νὰ τὰ ἔχῃ καλὰ μὲ τοὺς συναδέλφους τῆς. Ἀλλ' ἡ φαινομενικὴ αὐτῆ καλοσύνη δὲν τοὺς ἀπατοῦσε. Γλήγορα τὴν ἐγνώρισαν καὶ αἱ κολακεῖαι τῆς δὲν εἶχαν πέραση. Δὲν τὴν ἐκρίναν ἀπ' ὅτι ἔλεγε, ἀλλ' ἀπ' ὅτι ἔπραττε. Καὶ δὲν ὑπῆρξε κανεὶς πού νὰ μὴ εἶχε παράπονα. Ὅλοι οἱ τραγωδοὶ κάποιος ἀξίας ἐδέησε νὰ ὑποχωρήσουν ἢ ν' ἀποχωρήσουν.

Τὸ τελευταῖον μυθιστόρημα «Ἰούδας ὁ Ἰσκαριώτης» τοῦ Ρώσου μυθιστοριογράφου Λεονίδα Ἀνδρέιεφ τοῦ ὁποίου τὰ «Παναθήναια» ἐδημοσίευσαν πολλὰ διηγήματα εἶναι ἐκ τῶν ὀλίγων ἔργων τῆς ὄψισης λογοτεχνίας, γραμμένον μὲ πολλὴν πρωτοτυπίαν καὶ δύναμιν ἐκφραστικῆν.

Ὁ Ἀνδρέιεφ παρουσιάζει τὸν Ἰούδα τὸν Ἰσκαριώτην ὡς πρόσωπον μεγάλης ἀτομικότητος, ἰσχυροῦ χαρακίτηρος καὶ ἀφοσιωμένον εἰς τὴν διδασκαλίαν τοῦ Χριστοῦ. Ἐπίσης ὡς ἄνθρωπον εὐρυτάτης διανοίας καὶ τρυφερότητος αἰσθηματικῆς, οὕτως ὥστε ἡ ὑπεροχὴ του εἶναι καταφανὴς μεταξὺ τῶν ἄλλων ἀποστόλων. Ἀλλ' ὁ Χριστὸς φαίνεται ὅτι ἐπέμενε νὰ μὴ θέλῃ ν' ἀναγνωρίσῃ ὅλα αὐτὰ τὰ ξεχωριστὰ προτερήματα τοῦ Ἰούδα ὁ ὁποῖος τοιουτοτρόπως μὲν παραγκωνισμένος.

Τότε ὁ Ἰούδας μετατρέφεται εἰς τὸ ἔσχατον μέσον τῆς προδοσίας διότι, μὴ δυνάμενος ν' ἀνοίξῃ τὰ μάτια τοῦ Ἰησοῦ εἰς τὴν ζωὴν θέλει νὰ πείσῃ τὸν Διδάσκαλον νεκρόν. Ὁ μέγας Ἐσταυρωμένος πέραν τοῦ ἴσθμου θὰ ἴδῃ τὴν ἀχαρακτήριστον διαγωγὴν τῶν ἄλλων μαθητῶν του καὶ θὰ δικαίωσῃ τὴν ἀφοσίωσιν τοῦ Ἰούδα. Δι' αὐτὸ καὶ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἰησοῦ ὁ Ἰούδας ἐγείρεται ὑπερόχος ἐμπροσθεν τοῦ ἀνωτάτου δικαστηρίου τῶν Ἰουδαίων καὶ ῥίπτειν κατὰ πρόσωπον αὐτῶν τὰ τριάκοντα ἀργύρια ἀντίτιμον τῆς ψευδοῦς προδοσίας του λέγει πρὸς αὐτοὺς μὲ ὄλην τὴν δύναμιν καὶ τὴν φιλογροῦντα ἐνὸς ὁπαδοῦ τοῦ Χριστοῦ.

— Φαίνεται ὅτι δὲν μ' ἐνόησατε. Ὁ Ἰούδας σὰς ἠπάτησεν. Ὑπῆρξεν ἀθῶος καὶ ἐφρονεύσατε ἓνα ἀθῶον. Ἀλλ' ὁ Ἄννας εἶνε ἀδάφροος καὶ χασμάται ὅπως καὶ ὁ Καϊάφας, ὁ ὁποῖος λέγει μ' ἓνα τόνον πλήρη κωδρότητος.

— Μοῦ ἐπαινοῦσαν τὸ πνεῦμα τοῦ Ἰούδα τοῦ Ἰσκαριώτη, ἀλλὰ τώρα βλέπω πῶς αὐτὸς εἶνε ἓνας ἀνόητος καὶ τίποτε περισσώτερον.

— Τί; ἀνέκραξεν ὁ Ἰσκαριώτης. Ὁ Ἰούδας δὲν ἐπρόδωσε «ἐκεῖνον» ἀλλὰ σῆς τοὺς Φαρισαίους, σὰς

τοὺς ἰσχυροὺς, σὰς ᾄθυσεν εἰς ἓνα θάνατον πού πάντοτε θὰ βαρύνῃ ἐπάνω σας. Τριάκοντα ἀργύρια! ὦ, Ναί. Μὰ εἶνε ἡ τιμὴ αὐτῆ τοῦ αἱματός σας, βρωμερὰ ὅπως τὰ σκουπίδια πού αἱ γυναῖκες ῥίπτουν μακρῶν ἀπὸ τὰ σπίτια των. Ἦ ἀκούς, Ἄννα ἡλίθιε, μὲ τὸ μυαλὸ τὸ κουργουτιασμένο ἀπὸ τοὺς νόμους.

Ἐπειτα ὁ Ἰούδας πλήρης ἀπογοητεύσεως καὶ ἀηδίας διὰ τὴν ζωὴν ἀπυκχονίζεται, βεβαίως ὅτι θὰ συναντήσῃ εἰς τὸν οὐρανὸν τὴν ψυχὴν τοῦ Ἰησοῦ μετὰ τῆς ὁποίας θὰ συνεργασθῇ ὑπὲρ τοῦ ἀνθρώπινου γένους.

Ἡ ἀντίληψις αὐτῆ τοῦ Ἰούδα δὲν εἶνε ξένη διὰ τὴν Ἑλλάδα. Πρὸ ἑννέα ἐτῶν καὶ ἐκ τῶν ἰδικῶν μας ποιητῶν ὁ συνεργάτης μας κ. Πέτρος Ζητουναίτης εἰς τὴν ποιητικὴν του συλλογὴν «Ἀστέρια» καὶ εἰς τὸ ποίημα «Ἀποκάλυψις» παρουσιάζει μὲ τὸν ἴδιον συμβολισμόν τὸν Ἰούδα.

ΟΛΙΓΟΣΤΙΧΑ

Ὁ κροθιγγιανὸς ποιητὴς Charloun Rien μετέφρασεν εἰς τὴν διάλεκτον τῆς πατρίδος του τὴν Ὀδύσειαν τοῦ Ὀμήρου. Ὁ μεταφραστὴς εἶναι χωρικός, τὸν ἐβροίθησε δὲ εἰς τὴν μετάφρασιν ὁ ἑλληνιστὴς Bourilly.

Εἰς τὴν Oxford University Gazette τῆς 21 Ἰανουαρίου ἐδημοσιεύθη ἀπόφασις τῆς Συγκλήτου τοῦ Ὄξωρνειου Πανεπιστημίου διὰ τῆς ὁποίας ὁ φιλότατος συνεργάτης τῶν *Παναθηναίων* κ. Σίμος Μενάρδος δ. φ., δ. ν. καὶ ἐπόπτης τῆς ἐν Κύπρῳ Ἑλληνικῆς παιδείας διορίζεται ἔκτακτος καθηγητὴς τῆς βυζαντιοῦ καὶ νεωτέρης ἑλλ. γλώσσης καὶ φιλολογίας. Συγχρόνως διὰ Β. Δ. ἐπετράπη εἰς τὸν κ. Μενάρδον ἡ ἀποδοχὴ τῆς θέσεως.

Ἐνας νέος Κρητικὸς 18 ἐτῶν, Ἐμμανουὴλ Σαλαμιανός, παρουσιάσε πρὸ δύο ἑβδομάδιον εἰς τὸν ὑπουργὸν μικρῶν ἀτμάκτων, τὴν ὁποίαν κατεσκευάσε μόνος του, καὶ παρεκάλεσε νὰ τὴν κατατάξῃ εἰς τὴν Ἰπποβρύχιον Ἀμυναν. Ἡ ἀτμάκατος, ἀπαράλλακτη μὲ τὰς ἐν χρήσει, λειτουργεῖ θαυμάσια. Ὁ νέος Σαλαμιανός ἀντέγραψε τὰς μηχανὰς τῆς ἀτμάκατος ἀπὸ κάποιον ρυμουλκὸν ὅπου εἰργάζετο ἄλλοτε.

Ὅλοι θὰ ἐνθουσιάζονται τὴν θαυμασίαν ἐκθεσιν φωτογραφιῶν τοῦ κ. Boissonnas πού ἔγεινε πέρου εἰς τὸν Παρνασσόν. Ἡ ὄψαι συλλογὴ πρόκειται νὰ ἐκδοθῇ εἰς πολυτελεῖ ἐκδοσὴν μὲ ἐπεξηγητικὰς σημειώσεις περὶ τῶν ἀρχαίων μνημείων. Ὁ τόμος θὰ ἔχῃ 240 σελίδας ἐκ τῶν ὁποίων 130 εἰκόνες. Ἐξεδόθη ἤδη ἓνας μικρὸς τόμος 40 σελίδων ὡς δείγμα.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

Κόν Ἀστέρ. Ἀλυρῶν. — Καλὴ ἡ περιγραφή, ἀλλὰ ὅλος διόλου γενική. Δὲν νομίζετε ὅτι θὰ ἦτο καλλίτερον νὰ μὰς στείλετε ὁρισμένα πράγματα περὶ τῶν εὐρημάτων καὶ ποίας ἐποχῆς ἀντιπροσωπεύουν καὶ τί εἶναι; Ὅσον διὰ τὸ δημῶδες ποίημα, ἀπ' οὗ τὸ ἐδημοσιεύσατε εἰς τὸ Δελτίον, εἶναι φρονούμεν περὶ τῆ ἑπανάληψις του. Ὅταν εὐρετε ἢ περισυλλέξετε ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ λαοῦ ἄλλα νέα καὶ σημαντικὰ ὡς αὐτὸ, εὐχαριστίως θὰ τὰ δημοσιεύσωμεν.

ΝΕΑΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Μεσσηνιακὴ Ἐπετηρὶς 1908, Στράτον Ν. Κτεναβέα. Ἀθῆναι τυπογρ. Ἀποστολοπούλου δρ. 1.50.

Ταμπουράς καὶ Κόπανος, τραγουδία Ἀλεξ. Πάλλη. Ἀθῆνα τυπογρ. «Ἐστία» Χαρίζεται.

Γάκινθοι, Ἀθηνῶς Ρουσσάκη Γερμανοῦ. Ἀθῆναι τυπογρ. «Ἐστία» φρ. 5.

La Cousine et l'ami, André Germain. Paris E. Sansot & C. fr. 3.50.